პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა შეერთდით!

ბრძოლის ხმა

1935 წ. ოქტომბერი
პარიზი

№ 55

1935 — OCTOBRE
Paris

ყოველთვიური ორგანო საქ. სოც.-დემ. მუშ. პარტ. ცენტრალური კომიტეტისა ⁝⁝ «L' ECHO DE LA LUTTE» — Revue mensuelle duParti Social-Démocrate Ouvr. de Géorgie.

ომი

პაციფისტები და ყველა ფერის ილიუზიონისტები დამარცხდენ, მათი ჩოქვა-ჩოქვით ვედრება მარსის წინაშე, გვაკმარე ამოდენა სისხლის ღვრაო, არ შეიწყნარა ომის ღმერთმა და თოფ-ზარბაზნები ისევ აამუშავა. ომმა იფეთქა, ომი მართალია კოლონიალური, მაგრამ წინამორბედი სხვა ომების.

არასოდეს არ ყოფილა ისე ნათელი და საჯაროთ გამოცხადებული ომის მიზანი, როგორათაც ახლა არის. ყველა დიდ ომებში ნამდვილი ზრახვები სასტიკათ იმალებოდა და მათ ალაგს იჭერდა მომიზეზება, ლობე-ყორის მიდებ-მოდება, თითქოს კაცობრიობას დიდ ქველმოქმედებას უწევდენ. აი ეს ფარისევლური ბაირაღი იტალიამ დახია და გამოაცხადა: ახლანდელ საზღვრებში ვერ ვეტევი, ახალი ქვეყნები უნდა დავიპყროთო. და, რაც უფრო საკვირელია, დიდმა სახელმწიფოებმაც ბანი მისცეს. მართლა ვერ ეტევა, მაგრამ ამ სივიწროვის გაფართოვება შეიძლება უომოთო. და როცა ამ კარგათ მთქმელთ მოსთხოვეს, აბა ჩამოდით თქვენი კოლონიებიო, უკანა კარებიდან გაიპარენ. აზროვნება, მაშასადამე, ერთნაირია, თავისი შინა თუ არ მოგწონს, სხვისას უნდა შეიჭრე; ვინც მოასწრო ეს შეჭრა, თავის ლუკმას აღარ ეშვება, ვინც ვერ მოასწრო, ვაი მისი ბრალი, უმანკო ანაფორებში გამოწყობილნი, წინა კარებში შემოდიან და სიმართლის და სათნოების დროშით ჟენევის მოედანზე დგებიან. ისინი სრულიად არ არიან პრინციპიალურათ წინააღმდეგნი არც ომის, არც დაპყრობის. როცა საქართველო დაიპყრეს, დრედნოუტები კი არა, ნახევი ქაღალდიც არ გაუნძრევიათ და პროტესტიც არ გამოუცხადებიათ, გარდა ერთათ-ერთი საფრანგეთისა, რომელმაც ნიშნათ პროტესტისა ლეგაცია დიდხანს შეგვინახა. იმპერიალისტებისათვის პრინციპი არ არსებობს; აქ გამეფებულია ჰოტენტოტების ცნობილი მორალი: სხვისი წართმევა—ცხონებაა, ჩემი წართმევა კი უბედურობაა. მათ ასულდგმულებს ეგოიზმი, საკუთარი გამორჩენა და ამ მიზნით ეპოტინებიან ყველა ერს და ტერიტორიას, რომელიც კი «გლახათ ძევს».

დღეს აბესინია გამოჩნდა გლახათ მდებარე, ხვალ კიდევ სხვა გამოჩნდება, სუსტის მომრევი არ დაილევა. და ეს მანამდე, სანამ იმპერიალიზმი არ აღიგვება და ერში და ერთა შორის ნამდვილი ძმობა და თანხმობა არ გამეფდება. ამ ძმობის ერთათ ერთი მოციქულია სოციალისტური ინტერნაციონალი, პრინციპიალურათ ომის წინააღმდეგი და ერთა თვითგამორკვევის ამღიარებელი. მშვიდობიანობის ნამდვილი საფუძველი ერის ხელშეუხებლობაა; ერის ჩაგვრა და იმავე დროს ომის დღის წესრიგიდან გამორიცხვა პაციპისტური ოცნებაა, კეთილი გულის განწყობილებაა. რაკი ერთი ერის განადგურება არ იწვევს შესაფერ აღშფოთებას, რატომ მეორე ერის ასევე ბედი უნდა იწვევდეს ამდენ აღელვებას და იარაღის ჩხარუნს? აქ, უეჭველია, დავაა არა ერის ინტერესებზე, არამედ სხვა რამეზე; ეს სხვა რამე სწორეთ ეხება იმათ ვინც დღეს ჟენევაში ქვეყანას აყრუებს უმწეო აბესინიის დაცვით. აბესინია რომ არ იყოს იქ სადაც არის, ინგლისის საკოლონიო გზაზე, და იმყოფებოდეს სადღაც განზე, მაგალითად კავკასიაში, არც დიდი სახელმწიფონი, არც ერთა ლიგა თავს არ გაიტეხდა და სანქციების საკითხი არ დაიბადებოდა. ჩინეთს იქიდან-აქედან ჩამოაცალეს პროვინციები, მონგოლია, მანჯურია, ახლა თურქესტანი—მაგრამ ყურს არ იბერტყს არც ინგლისი, არც ჟენევის არეოპაგი, არავითარი სანქცია, არავითარი საომარი მზადება. აი ეს ორი არშინი, ყოველთვის თავისკენ მოზომვა, არაფერი სხვისათვის, უკარგავს ერთა ლიგას მორალს, გავლენას და ნათელყოფს მას, როგორც იმპერიალისტურ მთავრობათა აღმასრულებელ ორგანოს. ლიტვინოვის გათავმჯდომარეობა ჟენევაში ამ მიმდინარეობის ლოღიკური დასკვნაა. ქურდი მირბოდა და მიიძახოდა დაიჭით ქურდიო, სწორეთ საჟენევო ტაქტიკაა.

იტალიამ გამოსტეხა ჟენევის უღელი და ომი დაიწყო. ვის აინტერესებს ან აბესინია, ან იტალია. ყველას ატოკებს ამ ფაქტისაგან გამომდინარე შედეგები; იტალია აძლევს მაგალითს სხვა უკმაყოფილო სახელმწიფოთ, რომელთა დაბმა გაძნელდება; საჭიროა იტალიის დასჯა; მაგრამ ეს დასჯა იწვევს იტალიის ორიენტაციის გამოცვლას, მაშასადამე დაუძლურებას ევროპის არსებული წონასწორობის, იტალიის დასჯა სახიფათოა. ამ ორ ნაპირს შორის დაცურაობს ჟენევა და ეძებს გამოსავალს, ისე, რომ არც მწვადი დაიწვას, არც შამფური. თოფ-ზარბაზანი გრიალებს აფრიკაში, ჟენევაში გრიალებს გრძელ-გრძელი ენაწყლიანობა და საკულისო შემოქმედება. იტალია აკეთებს საქმეს, ჟენევა აწყობს პლანებს. ეკონომიური სანქცია ომს ვერ შეაჩერებს, ვინაიდან ის უკვე შედის მეომარის წინდაწინ გამომუშავებულ სტრატეგიაში. იტალიის უკან დახევა შეიძლება მხოლოდ აბესინიის დაბრკოლებით, ეფიოპელთა ომის უნარით. ე. ი. საკითხს სწყვეტს არა ჟენევის ლაპარაკი, არამედ რეალურ ძალთა განწყობილება. მაგრამ სწორეთ ამ გადამწყვეტ ფაქტორს არავინ ეხმარება, იარაღზედაც კი აკრძალვა დაუდვეს და ევროპიდან თავის დროზე არ შეატანიეს.

დიდი ფიქრის და გრძელი სხდომების შემდეგ ჟენევამ როგორც იყო გამოიტანა ზურგიელიძის განჩინება: იტალია შეიჭრა ეფიოპიაში და არა ეფიოპია იტალიაშიო. იწყება სანქციებით დემონსტრაცია, რაიცა პრაქტიკულათ უშედეგოთ იქნება როგორც კი თუნდაც ერთი დიდი სახელმწიფო მას უარყოფს. ერთი სიტყვით, ერთი მხრით ომი, მეორე მხრით კეთილი სურვილები და უნაყოფო მსუბუქი ნაბიჯები.

ერთა ლიგა არ არის ერთა ლიგა; ის მთავრობათა კრებულია და მოქმედებს ამათი კარნახით. ეს კარნახი იცვლება ინტერესების დაგვარათ. სიმართლე, პრინციპი, მორალი, ხელშეკრულობა, ხელის მოწერა ამ საერთო ცვალებადობაში მხოლოდ გამვლელ გამომვლელია, ლამაზი სიტყვებია, გულუბრყვილო მაყურებელის გასამასპინძლებელათ. ომი ომს მისდევს, კონფლიქტი კონფლიქტს, ლიგა ან სდუმს ან კეთილი სურვილებით კმაყოფილდება. წინანდელმა უძარღვლობამ მოამზადა დღევანდელი კონფლიქტი, რაიცა ლიგისათვის გადაიქცა დიდ დარდათ. სანამ აბუჩათ იქნება აღებული მშრომელთა ინტერესი ერში, ერთა ინტერესი საერთაშორისო ურთიერთობაში, მანამდე იქნება ის რაც ყოფილა. ჟენევის ჯადო მდინარეს აღმა ვერ წაიყვანს...

კომინტერნი და საერთო ფრონტი

კომინტერნის მე-7 კონგრესზე გერმანელი კომუნისტი პიკი თავის მოხსენებაში კომინტერნის აღმასრულებელ კომიტეტის მოღვაწეობის შესახებ ანალიზს უკეთებდა მე 6 ყრილობიდან (1928 წ.) დაწყებული განვლილ 7 წლის საერთაშორისო მდგომარეობას და დაასკვნიდა, რომ ამ ხნის განმავლობაში კომინტერნის მიერ წარმოებული პოლიტიკური ხაზი და პრაქტიკული მუშაობა ცხოვრებამ სავსებით გაამართლა, მოწინააღმდეგენი—სოციალ-დემოკრატები კი სასტიკათ დამარცხაო. გერმანიის მაგალითმა მუშათა კლასი ყველგან დაარწმუნა, რომ სოც.-დემოკრატიის პოლიტიკამ არა სოციალიზმამდე, არამედ ფაშიზმამდე მიგვიყვანაო. და ამასვე სიტყვა-სიტყვით იმეორებს ამ მოხსენების გამო კონგრესის მიერ ერთხმათ მიღებული რეზოლიუცია.

ჩვენ სრულიადაც არ ვფიქრობთ გერმანიის, თუ სხვა ქვეყნების სოციალისტების ზოგ დიდ შეცდომებს ხელი დავაფაროთ და ისინი ყველაფერში გავამართლოთ. ამ გაზეთის ფურცლებზე ეს შეცდომები არა ერთხელ გვქონია აღნიშნული. მაგრამ მეორეს მხრივ კომუნისტები თავიანთ კიდევ უფრო დიდ შეცდომებს და მუშათა კლასისათვის იმ დამღუპველ და კატასტროფიულ როლს, რომელიც მათ მთელი ამ ხნის განმავლობაში უთამაშნიათ, ვერ დამალავენ და თვალებს ვერავის აუხვევენ.

როცა გერმანიის დემოკრატიას კრიტიკული დღეები უახლოვდებოდა და ფაშიზმის საშიშროება კარზე ადგებოდა, გერმანიის სოციალდემოკრატიის ცენტრალური ორგანოს «ფორვერცის» მთავარი რედაქტორი შტამფერი 1933 წლის 19 თებერვალს კომუნისტებს წინადადებით მიმართავდა, რომ მათ სოციალდემოკრატებთან თავდაუსხმელობის პაქტი დაედოთ და ფაშისტების წინააღმდეგ საერთო ბრძოლა გაეწიათ. დაახლოვებით ამავე დროს სოციალისტური ინტერნაციონალი მიმართავდა როგორც გერმანიის, ისე ყველა სხვა ქვეყნების პროლეტარიატს შეეწყვიტათ ერთმანეთ შორის ბრძოლა და თავდასხმები და მთელი ძალები საერთო მტრის წინააღმდეგ მიემართათ. როგორი იყო მაშინ კომუნისტების პასუხი და მოქმედება?

სოციალდემოკრატიასთან ბრძოლაში გერმანელი კომუნისტები ხშირათ რასისტებთან კავშირსაც არ ერიდებოდენ, თუ ამ გზით სოციალდემოკრატებს თავიდან კი მოიშორებდენ. რასისტების საშუალებით ჯერ სოციალდემოკრატია დავცეთ, შემდეგ კი ფაშიზმს ადვილათ მოვერევითო. კომუნისტებს მთავარ მტრათ სოციალდემოკრატები ჰყავდათ გამოცხადებული. ამიტომაც იყო, რომ ფაშიზმის გამარჯვებას ისინი მათთვის უფრო ხელსაყრელათ და სასარგებლოთ სთვლიდენ. რასისტები კი თავის მხრივ კომუნისტების ტაქტიკას სათანადოთ იყენებენ და გერმანიის დემოკრატიის დასასამარებლათ მუშაობდენ.

ეხლა კომინტერნის კონგრესზე საერთო ფრონტის შესახებ ოფიციალური მომხსენებელი დიმიტროვი უპირველეს და მთავარ მტრათ ფაშიზმს სახავდა. ის წინააღმდეგია, რომ სოციალისტებს «სოციალ ფაშისტები» უწოდონ და მათ შორის გარჩევა არ იყოს. ის დიდ შეცდომათ სთვლის იმას, რომ 1932 წელს გერმანელ კომუნისტებმა ვერ დააფასეს შეცვლილი მდგომარეობა, იმეორებდენ ძველ ლოზუნგებს და იდგენ ძველ ტაქტიკურ ხაზზე. ჩვენთვის არ არის სულ ერთი ამა თუ იმ ქვეყანაში რა პოლიტიკური რეჟიმი არსებობს: არის იქ ბურჟუაზიული დემოკრატია, თუგინდ ძლიერ შეკვეცილი უფლებებით და თავისუფლებით, თუ ბურჟუაზიული დიქტატურა, მისი აშკარა ფაშისტური ფორმით. ჩვენ მთელი ჩვენი ძალღონით უნდა დავიცვათ დემოკრატიული თავისუფლებებიო. ჩვენი კონგრესი, ამბობდა დიმიტროვი «კომუნისტურ ინტერნაციონალის ახალი ტაქტიკური ორიენტაციის კონგრესიაო». მაგრამ მიუხედავათ ამისა ეს ვაჟბატონიც ყველაფერში სოციალდემოკრატიას ამტყუნებდა.

ვინ არის მართალი? დიმიტროვი, რომელიც ამბობდა, რომ გასულ წლებში გერმანიის და სხვა ქვეყნების კომუნისტები შეცდომებს აკეთებდენ და არსებულ მდგომარეობას მართლათ ვერ აფასებდენ, თუ პიკი, რომლის რეზოლიუცია კონგრესმა ერთხმათ მიიღო და სადაც ნათქვამია, რომ კომინტერნის გასული წლების პოლიტიკა და პრაქტიკა ცხოვრებამ სავსებით გაამართლაო?

კომუნისტებს არ აქვთ არც გამბედაობა, არც პოლიტიკური რიგიანობა და გულწრფელობა, რომ თავიანთი შეცდომები აშკარათ აღიარონ და ეს ყველას პირდაპირ ამცნონ.

კომუნისტები ეხლა, რასაკვირველია, ბევრ რამეში სულ სხვა ჰანგებზე მღერიან. ამას მოითხოვს საბჭოთა რუსეთის და ბოლშევიკურ ხელისუფლების ინტერესები. მოსკოვს დღეს ფაშისტური გერმანია ემუქრება და ამ უკანასკნელის საწინააღმდეგოთ და მისგან თავის დასაცავათ ის ყველას ეკედლება და ყველასთან საერთო მოქმედებას ეძებს. საამისოთ ევროპის კომუნისტურ პარტიებსაც ის შესაფერ ინსტრუქციებსაც აძლევს.

მაგრამ შეიძლება აქედან ის დასკვნა გამოვიტანოთ, რომ ბოლშევიკები ჭკუაზე მოვიდენ და ძველი გზა და მათი მთავარი მიზანი მიატოვეს?

ზოგიერთებს გონია, რომ კომინტერნის ტაქტიკა ძირიანათ იცვლება და ის წარსული შეცდომებიდან და ავანტიურებიდან თანდათან თავისუფლდება. «სოც. ვესტნიკში» დანი იმასაც კი გვეუბნება, რომ «ამიერიდან კომინტერნის სექციები პოლიტიკურათ, ტაქტიკურათ და ორგანიზაციულათ იმავე პრინციპიალურ ნიადაგზე დგანან, რომელზედაც მეორე ინტერნაციონალის პარტიები დგანან და მუშაობენო».

მაგრამ ასეთ «ბრძნულ» აზრებს ისინი ვერაფრით ვერ ამტკიცებენ.

კომინტერნის დაარსებიდან მისი მთავარი ხაზი და მიზანი იყო: «სოციალდემოკრატიის დანგრევა, სამოქალაქო ომის გაჩაღება და კომუნისტების დიქტატურის საშუალებით ყველგან საბჭოთა რეჟიმის დამყარება. და ეს მათი მიზანი დღესაც იგივე რჩება.

საერთო ფრონტის შესახებ კომინტერნის მე-7 კონგრესის რეზოლიუციის ზოგი მთავარი დებულებები შემდეგია: საბჭოთა კავშირში სოციალიზმის საბოლოოთ გამარჯვება, კაპიტალისტურ ქვეყნებში უდიდესი ეკონომიური კრიზისის არსებობა, ზოგ ქვეყნებში ფაშიზმის გაბატონება, ახალი მსოფლიო ომის და საბჭოთა რუსეთზე თავდასხმის საშიშროება, მუშათა კლასის გარევოლიუციონერება და მისი ერთი ფრონტისაკენ ლტოლვა, მეორე ინტერნაციონალის კრიზისი და მისი რიგების ორ ბანაკათ დაყოფა, ერთი მხრივ რეაქციონური ელემენტები, მეორეს მხრივ კი მემარცხენე სოციალდემოკრატები, რომელიც კომუნისტებთან საერთო ფრონტის დამყარებას მოითხოვენ და თანდათან რევოლიუციონურ პოზიციაზე გადადიანო.

კომინტერნი გამოდის არა ამ დებულებებიდან დირექტივათ აძლევს თავის სექციებს, რომ სოც.-დემოკრატიულ პარტიებთან მათი საერთო მოქმედება არა თუ ხელს არ უშლის, არამედ ის კიდევ უფრო უნდა აცხოველებდეს სოციალისტების იდეოლოგიის და პრაქტიკის კრიტიკას და კომუნიზმის პრინციპების და პროგრამის გაშუქება-განმარტებას. კომინტერნის ლოზუნგია გაძლიერებულ იქნას ბრძოლა სოციალდემოკრატიის «რეაქციონურ» ნაწილის წინააღმდეგ და კომუნისტებმა დაამყარონ მჭიდრო თანამშრომლობა მემარცხენე სოციალდემოკრატ მუშებთან და ორგანიზაციებთან. და რამდენათ უფრო ძლიერი იქნება ბრძოლა მემარჯვენე სოციალისტებთან, იმდენათ ჩვენ ხელს შევუწყობთ და დავეხმარებით მემარცხენე სოციალდემოკრატიის გარევოლუციონერებასო.

კომინტერნი კომუნისტურ პარტიებს ამოცანას აძლევს—დაემყარონ სოციალდემოკრატ მუშების «ლტოლვას» კომუნისტებთან გაერთიანებისაკენ და ამ გაერთიანების ინიციატივა ხელში აიღონ; ამავე დროს განუმარტონ ყოველგან მუშებს, რომ ასეთი გაერთიანება შესაძლებელია მხოლოთ და მხოლოთ იმ პირობით, თუ სოციალდემოკრატები რევოლიუციური ძალაუფლების ხელში ჩაგდებას და საბჭოების ფორმით პროლეტარიატის დიქტატურის დამყარებას აუცილებელ საჭიროებათ ცნობენო. აი რა მიზნებისათვის უნდათ კომუნისტებს საერთო ფრონტის ასპარეზის გამოყენება.

ამნაირათ კომინტერნის აზრი და ხაზი ნათელი და აშკარაა. აქ ორი სხვადასხვა გაგება შეუძლებელია. კომუნისტების მთავარი ამოცანა იყო და არის დღესაც—სოციალდემოკრატიის მოსპობა და აჯანყებების საშუალებით საბჭოების ფორმით ყოველგან კომუნისტური პარტიის დიქტატურის დამყარება. წინანდელთან შედარებით ამ მხრივ კომუნისტების ტაქტიკაში არაფერი არ შეცვლილა.

გასაკვირია მხოლოთ, რომ ზოგ პოლიტიკურ მოღვაწეთ გზა-კვალი ისე აებნათ, რომ უბრალო რამის შეგნება და გაგება ეძნელებათ. ზოგიერთებს კი ძლიერ კარგათ ესმის, თუ რა ხდება და რაშია საქმე, მაგრამ შეგნებულათ ბოლშევიკების წისქვილზე ბლომათ წყალს ასხამენ.

«სოც. ვესტნიკის» რედაქტორი ჩვენ იმით გვანუგეშებს, რომ კომუნისტები ეხლა მოუწოდებენ მუშებს ინგლისში მუშათა მთავრობის გამარჯვებას ხელი შეუწყონ. იმ ქვეყნებში კი, სადაც უკვე სოციალისტური მთავრობები არსებობენ (შვეციაში, დანიაში, ნორვეგიაში) მათ მხარი დაუჭირონო.

არ არის მართალი ვითომც კომუნისტები მოუწოდებდენ მუშებს არსებულ სოციალისტურ მთავრობებს მხარი დაუჭირონ. წინააღმდეგ, კომუნისტების რეზოლიუცია დირექტივებს იძლევა ამ მთავრობების სადისკრედიტაციოთ და მათ წინააღმდეგ დემაგოგიურ ლოზუნგების წამოსაყენებლათ.

მაგრამ დანის მტკიცება მართალიც რომ იყოს, ახალი აქაც არაფერი იქნებოდა. 1921 წელში, როცა ბოლშევიკები მუშათა კლასის ყოველგან დაქსაქსვის და განხეთქილების ცოფით იყვნენ შეპყრობილნი, ისინი მაშინაც კი ასეთ რამეებს დასაშვებათ სთვლიდენ. აი რას ვკითხულობთ ჩვენ 1921 წლის 18 დეკემბერს კომინტერნის აღმასრულებელი კომიტეტის მიერ საერთო ფრონტის შესახებ მიღებულ თეზისებში:

«კომინტერნის აღმასრულებელი კომიტეტი ფიქრობს, რომ კომუნისტურ ფრაქციას შვეციის პარლამენტში შეუძლია ზოგ პირობებში უარი არ სთქვას ბრანტინგის მენშევიკურ სამინისტროს მხარის დაჭერაზე, როგორც ამას სამართლიანათ შვებიან კომუნისტები გერმანიაში ზოგიერთ რეგიონალურ მთავრობების (ტურინგია) მიმართ. მაგრამ ეს სრულიათაც იმას არ ნიშნავს, რომ კომუნისტებმა მენშევიკურ მთავრობის ნილაბის ახდაზე და მის წინააღმდეგ ბრძოლაზე ხელი აიღონო».

როგორც ვხედავთ დანი და სხვა ბოლშევიზანები კომინტერნის გასულ წლების დადგენილებებს ივიწყებენ და გვერდს უხვევენ და ძველათ ათასჯერ გადაღეჭილს ახალ რამეებათ ასაღებენ.

ჩვენ გვეუბნებიან აგრეთვე, რომ კომინტერნმა თავის სექციებს მათ მოქმედებაში ავტონომია მიანიჭაო. არც ეს არის მართალი. ჩვენ ვიცით, რომ ყველა კომუნისტური პარტიები ფინანსიურათ და ყოველივე სხვა მხრივადაც კომინტერნიდან, ან, უკეთ რომ ვსთქვათ, მოსკოვიდან არიან დამოკიდებული და მის ბრძანებებს ვერ გადაუხვევენ. მაგრამ ერთნაირ გარეგნულ ფორმას წინეთ მაინც იცავდენ და ასეთი მორჩილების აშკარათ აღიარებას ერიდებოდენ. ეხლა მათ ეს მორიდებაც დაეკარგათ.

კომინტერნის კონგრესის გახსნის პირველ დღესვე, სანამ ჯერ კიდევ ვინმე რამეს იტყოდა, ან და რაიმე საერთო გადაწყვეტილება გამოტანილი იქნებოდა, ყველა კომუნისტური პარტიების სახელით «დიდ და გენიალურ» სტალინს მიართვეს ადრესი, სადაც ყოველი ღირსების და თავმოყვარეობის გამოკლებით, მაგრამ, სამაგიეროთ, დიდის მოწიწებით და მუხლმოდრეკით მიმართავენ «მსოფლიო პროლეტარიატის წინამძღოლს» და მონურათ აღუთქვამდენ «ყოველგან და ყოველთვის» მის მითითების აღსრულებას ყველა იმ საკითხებში, რომლის შესახებ 3 კვირის განმავლობაში მასლაათობდენ და დაბოლოს რუსეთის კომუნისტურ პარტიის სეკრეტარიატში წინდაწინვე დამზადებული რეზოლიუციები ერთხმათ მიიღეს.

კომინტერნი არასოდეს არ ყოფილა ისე ნამუსახდილი და მორალურათ დაქვეითებული, როგორც ის დღეს არის.

თუ ყრილობაზე, ან რეზოლიუციებში ლაპარაკი იყო კომუნისტური პარტიების ავტონომიაზე, ეს მხოლოთ მიტომ, რომ მოსკოვს საშუალება ექნეს თვალი აუხვიოს და უთხრას ამა თუ იმ მთავრობას, რომ უცხოელი კომუნისტები მოსკოვ-კომინტერნიდან ავტონომიური და დამოუკიდებელია და ბოლშევიკები მათი მოქმედებისთვის პასუხს ვერ აგებენ. ალბათ აგრეთვე ეს იყო მთავარი მოსაზრება, რომ მთელი ყრილობის განმავლობაში მთავარ და კარდინალურ საკითხების მომხსენებელნი იყვნენ უცხოელი კომუნისტები: ბოლგარელი დიმიტროვი, გერმანელი პიკი და იტალიელი ერკოლი. რუსი ბოლშევიკები მხოლოთ მეორე და მესამე ხარისხოვან საკითხებში გამოდიოდენ: პიატნიცკი აკეთებდა მო-

ხსენებას უმუშევრობის საკითხზე, ლოზოვსკი რეფორმისტულ პროფესიონალურ კავშირებზე, მანუილსკი რუსეთის შინაურ მდგომარეობაზე და ენგელსის გარდაცვალების 40 წლის თავზე. თვით სტალინს კი ყრილობაზე ერთი სიტყვაც კი არ წამოცდენია.

თუ რუსი კომუნისტები ყრილობაზე არ გამოდიოდენ ისეთ საკითხებში, როგორც, მაგალითად, მუშათა კლასის მთლიანი მოძრაობა, მსოფლიო ომის საშიშროება, სოციალისტების და ბურჟუაზიულ დემოკრატიისადმი დამოკიდებულება და სხვა, ამის მეორე მოსაზრება, უეჭველია, იყო: ბოლშევიკებს არ უნდოდათ თვითონ ეთქვათ ის, რაც სთქვეს დიმიტროვმა, პიკმა და ერკოლიმ, რომ მით რუსეთში შეექნათ შთაბეჭდილება, რომ კომინტერნის ეგრეთ წოდებული «ახალი პოლიტიკის» გეზი საბჭოთა კავშირისათვისაც სავალდებულო არ იყო.

და მართლაც, 3 კვირის განმავლობაში რაზე არ ლაპარაკობდა ეს ხალხი. არ დაუტოვებიათ არცერთი ქვეყანა არც ევროპაში, არც ამერიკაში, თუ აზიაში, სადაც მათ თავისი სამოქმედო გეგმების განხორციელების შესახებ არ ეთათბირათ. ერთ ადგილას მათ უნდათ საერთო ფრონტი სოციალისტებთან იმ მიზნით, რომ ბრძოლის და მუშაობის პროცესში ისინი თავიანთ მხარეზე გადმოიბირონ, მათ წესი აუგონ და თავიანთი რიგები გაამძლავრონ და გაადიდონ. მეორე ადგილას, საიდანაც მათ ომის და ფაშიზმის ეშინიათ, ისინი მომხრე არიან საერთო ფრონტის არა მხოლოთ სოციალისტებთან, არამედ ბურჟუაზიულ პარტიებთანაც და დემოკრატიულ თავისუფლებების დამცველთაც კი გამოდიან. ერთი სიტყვით, საერთო ფრონტი მათთვის დღეს ერთნაირ პანაცეათ გადაიქცა.

მაგრამ ამ სამი კვირის განმავლობაში არც რუს და არც სხვა რომელიმე ეროვნების კომუნისტს არც ერთი სიტყვა არ უთქვამს მე-7 ყრილობაზე საერთო ფრონტის შესახებ საბჭოთა კავშირში. ეს არ არის შემთხვევითი ამბავი. ბოლშევიკების აზრით ამ კავშირში ყველაფერი თავის ადგილას არის და კარგათ არის მოწყობილი; რუსეთი მათი თქმით იდეალური ქვეყანაა, სადაც უკვე სოციალიზმი ყვავის. ამ ქვეყანას ყველამ უნდა მოუაროს და ის ყველამ დაიცვას; რა გასაკვირია, თუ მისი მაჩანჩალა კომინტერნი მის სამსახურში უნდა იყოს.

საერთოთ კომინტერნის უბედური ბედი ჩვენ ნაკლებათ გვაინტერესებს. მაგრამ, როცა ის სოციალისტურ ინტერნაციონალთან საერთო ფრონტის შესახებ ლაპარაკს აპირებს, ინტერნაციონალმა უნდა იცოდეს, თუ ვისი სახელით ლაპარაკობს კომინტერნი. საბჭოთა რუსეთის გარეშე კომინტერნი, მიუხედავათ მისი ბაქიობისა, ხომ არაფერს წარმოადგენს და მისი აფეთქება რუს ბოლშევიკებს ყოველ წამში შეუძლიათ. ჩვენ უფრო გვაინტერესებს, თუ რას ფიქრობს კომინტერნის კულისებში მოთამაშე და მისი დირიჟორი მოსკოვი საერთო ფრონტის შესახებ თვით საბჭოთა კავშირში.

საერთო ფრონტი შეიძლება ხდებოდეს მხოლოთ თანაბარი უფლებების მქონე მხარეთა შორის. მაგრამ დღეს რუსეთში პოლიტიკური პარტიები, გარდა, რასაკვირველია, კომუნისტური პარტიისა, ხომ დევნილი და აკრძალულია, ჩაგრული ერები კი დამონებულია და მათი თვითგამორკვევის საშუალება წართმეულია. ჩვენ სრულებითაც არ ვართ იმ ილლუზიებით შეპყრობილი, ვითომც ბოლშევიკები დასთანხმდებიან საერთო ფრონტს საბჭოთა კავშირშიდაც, ესე იგი შექმნიან ამისთვის შესაფერ პირობებს და ლეგალიზაციას მოუხდენენ აკრძალულ პოლიტიკურ პარტიებს და ჩაგრულ ერებს მისცემენ თვითგამორკვევის შესაძლებლობას. მაგრამ, თუ ორ ინტერნაციონალთა შორის მოლაპარაკებას ექნება ადგილი, მეორე ინტერნაციონალმა ამ საკითხს დიდი ყურადღება უნდა მიაქციოს და მას სწორეთ ამ გზით მიუდგეს.

პ. გვარჯალაძე.

* * *

ეროვნული დარაზმულობა და ახალგაზრდობა

საქართველოს დაპყრობის მეორე დღესვე ქართველ პოლიტიკურ ძალების შეთანხმება ნაკარნახევი ისტორიული აუცილებლობის ზეგავლენით და ეროვნული ბრძოლის საჭიროებით ფაქტი გახდა. ქართულ ოჯახში—საერთო მტრის შემოჭრამ ფეხზე დააყენა გუშინდელი მტერ-მოყვარე, ერთი სურვილით და ნებისყოფით გაიმსჭვალა ერის სულიერი მისწრაფება, სადაო და საჩხუბარი განზე გადადვა, საგარეო გაჭივრების დროს ერმა კიდევ დაამტკიცა სახელმწიფოებრივი და პოლიტიკური მომზადება, დაკარგულ თავისუფლებისთვის ბრძოლის უნარი. მთელი წლეების მანძილზე სხვადასხვა ფორმებში გამოხატული სულიერი და ფიზიკური გამკლავება, მრავალ საშუალებათა გამონახვით და მეოხებით ეროვნულ კულტურის შერჩენისთვის ბრძოლა, აშკარად ყოფს მის მტკიცე, გარდაუვალ გარდაწყვეტილებას ქართულ სახელმწიფოებრივ ცხოვრების აღსადგენათ. ამაზე ფიქრობს, ოცნებობს, ემზადება თითეული ქართველი გარდა მოსკოვიდან მოსყიდულისა. სხვა მისწრაფება მას დღეს არ ასულდგმულებს გარდა საკუთარი ერის განთავისუფლებისა, მისი კულტურულ-სახელმწიფოებრივ აღორძინებისა. ამ მოზღვავებულ გრძნობა-შეგნების წესიერ კალაპოტში ჩაყენება, ბრძოლის ფორმათა და საშუალებათა გამონახვა და მათი მიზან-შეწონილი წარმართვა იმ მოძრავ ძალთა საქმეა, რომელთა პრეტენზიები აქვთ უხელმძღვანელონ, ეროვნულ განმათავისუფლებელ მოძრაობას—უაღრესათ საპასუხისმგებლო ისტორიულ ქარტეხილის ხანაში... ამ შეგნების სიმაღლეზე იმ თავითვე აღმოჩნდა ს.-დ. პარტია; საქართველოს განთავისუფლება უწინარეს ყოვლისა თავის სამოქმედო დროშაზე დააწერა, ყოველდღიური სიტყვა. კალამი, პრაქტიკული მოღვაწეობა, ორმოცი წლის ბრძოლის ტრადიცია, მის სამსახურში დააყენა. ის დარჩა როგორც ყოველთვის მისი ნებასურვილების ამსახველი, მის განკარგულებაში მისი ჭირ-ვარამის გამქარვებელი, მისი სამართლიანი მოთხოვნილებისთვის მებრძოლი.

უფლება აყრილი ერის ბრძოლა გრძელდება აუტანელ პირობებში, ის ცხადია ეყრდნობა უპირველესათ თავის საკუთარ სასიცოცხლო ძალებს და პასიურ თუ აქტიურ წინაამდეგობის გაწევით, ჩაგრულ ერებთან კავშირის გაბმით ცდილობს მოსკოვის ტირანიის დამხობას მომზადებული შეხვდეს. ამ უაღრესათ ბრძოლის რთულ პირობებში აშკარაა პირველ ხანებში შექმნილი ბრძოლის ფრონტი სცოცხლობს, მის შემთხვევითი გაბზარვას მეორე დღესვე გამთელება მოყვება, რადგან ის თვით მდგომარეობით ნაკარნახევია. საჭიროებიდან გამოკვეთილია ფსიქოლოგიურათ შეთვისებულია. ასე არაა უცხოეთში გადმოხვეწილ ქართველობაში რომლის მორალური მნიშვნელობის შემცირება დანაშაულს შეედრებოდა. მართალია მისი შესაძლებლობანი ფრიად განსაზღვრული და შემოფარგლული მაინც იძლევიან ასპარეზს საგარეო პოლიტიკის ხაზზე ქართული საქმის დასაცავათ, მისი მომავლისთვის—საპროპაგანდოთ მისი მომავალი საგარეო დამოკიდებულებათა მყარე ნიადაგის მოსამზადებლათ...

რეალური და ნაყოფიერი მუშაობის წარმოება-გაჩაღება შეიძლება მხოლოდ იქ სამშობლოში მებრძოლ ფრონტის ფსიქოლოგიის გაგებით, მასთან სულიერათ გადაკავშირებით. აქაურ ყოველ-დღიურ პრაქტიკულ მუშაობაში იქ შექმნილ მდგომარეობის გათვალისწინებით, თუ შეიძლება გამოითქვას, იქ სასაკუთარ მიწა-წყალზე შექმნილ ფსიხოზში აზროვნების მუდმივი ტრიალით, მისი ყოველდღიურ გაჭივრებათა განცდით. ქართული პოლიტიკის და ეროვნული მოძრაობის მეთაურის ამ მხრივ ამომწურავი პასუხის გაცემა—ეროვნული მთლიანობის საჭიროება—ერის გასანთავისუფლებლათ, რომელიც თვით გადასწყვეტს რეჟიმის საკითხს,—ისტორიულად გამართლებულია და სადაც ბრძოლა სწარმოებს, იქ ხორცს შეისხამს, პრაქტიკულ საქმიანობას საფუძვლათ დაედება, რადგან ის საღი პატრიოტიზმის მყარე საძირკველია.

ეროვნული მოძრაობის ყავარჯენი ს.-დ. პარტია ასრულებს თავის ისტორიულ მოვალეობას, ჩაგრულ ერის განთავისუფლების საქმე მისი არსებობის შინაარსშია ჩაქსოვილი. ერის საშოში ექმნება მხოლოდ საშვალება გაშალოს თავის საკაცობრიო იდეალებისთვის სამსახური, საკუთარ ქვეყნის დამოუკიდებელ, პოლიტიკურ და სოციალურ სამართლიანობის ნიადაგზე აღმოცენებული სახელმწიფოებრივი ერთეული მხოლოდ შესძლებს საერთაშორისო ოჯახში თავისი წვლილი შეიტანოს; მაგრამ ერის დამოუკიდებლობა ჩვენთვის ხომ პრინციპის საკითხია, მაშასადამე მის განსახორციელებლათ ვიბრძვით, განთავისუფლებულ სამშობლოში ერის ნებასურვილზეა დამოკიდებული მართველობის ფორმა, აქ ყველა პარტიები თავის ნამოქმედარით და პოლიტიკური საგზალით წარსდგება ერის წინაშე; ბუნებრივია ერი მას დააფასებს და მას მიანდობს თავის ბედს, ვინც მის გასანთავისუფლებლათ უკეთ იბრძოდა...

ჩვენი პარტია ყველა პატრიოტს თანამშრომლობისა და საერთო მთლიანობისკენ მოუხმობს, თუ ზოგიერთი პარტიული ჯგუფები გამსჭვალული ამბიციებით აგრძელებს ძველი ანგარიშების გასწორებას, ურთიერთ კინკლაობას, ლანძღვა-გინებას უნდება ამოდენა გამოცემებში, ვფიქრობთ ჩვენს პარტიას და მის ორგანოს არც უფლება და დრო აქვს ამ დაუთავებელ წვრიმალ დავას შეალიოს თუნდაც მცირედი დრო და ენერგია.

ჩვენი მოვალეობაა ქართული წმინდა საქმის სამსახური. ამას კარგად უნდა ჩაუკვირდეს ის თაობა, რომელიც ეროვნულ ტანჯვის ხანაში გამოვიდა საზოგადოებრივ ასპარეზზე, მთელი არსებით შეიგძნო ერის სიყვარული და მისთვის მზათაა თავი დასდოს. მან უნდა განდევნოს ვიწრო სექტანტური, ჯგუფური საქმიანობა და დადგეს ეროვნულ ფრონტის ქვეშ, უცხო მეთოდების გადმოღება, ამტკიცებს, სამწუხაროთ, ზოგიერთების დაბნეულობას, ჭეშმარიტ გზის აცდენას, ზე-კლასიურ, ზე-პარტიულ ფრაზებში პარტიულ პროგრამის წამოყენებას. ვინც მიუხედავათ პოლიტიკურ განსხვავებათა, დღეს ქართულ ეროვნულ ერთიანობისთვის, შეთანხმებისთვის არ იღწვის, ვისაც აღარ ძალუძს შეკვეცოს ვიწრო ჯგუფურ-ეგოისტური მისწრაფებანი და ისინი საერთო საქმისთვის სამსახურს დაუმორჩილოს, მიუხედავათ მათი გულწრფელი სურვილებისა, ხელს უშლის განმანთავისუფლებელ მოძრაობას, მტერს ახარებს, მებრძოლ რიგებს ასუსტებს. ახალი ძალები ამას უნდა დაუკვირდეს, მომავალი არ გვაპატიებს თუ მთელი სერიოზულობით არ მოვეპყრათ იმ პასუხისმგებლობას რომელიც ერის მიმდინარე ტრაღედიამ თავზე დაგვატეხა.

მწარე სინამდვილემ ფრიად მძიმე პირობებში დაგვაკისრა მოვალეობა, რომელსაც ვერც ერთი ჩვენთაგანი ვერ გაექცევა. ამ მოვალეობის შესრულება შესაძლებელია ეროვნული ხელმძღვანელობის გვერდში ამოდგომით, საღი კრიტიკის წარმოებით, მაგრამ არა ჯგუფური კინკლაობით, საზოგადოებრივ ასპარეზზე ურთიერთის დათმობით, გაგებით და პატივისცემით. არა მოწინაამდეგე პოლიტიკურ მებრძოლ ძალთა გაბახებით, არამედ საერთო მტრის მიმართ დარაზმვით. ახალი თაობის ისტორიული ამოცანა მოცემულია ერის დღევანდელი ვითარებიდან, მის განმათავისუფლებელ მოძრაობის წიაღიდან. მის უნარზე, თავდადებაზე, მის გამჭრიახობაზე ბევრია დამოკიდებული. ჩვენ გვრწამს, რომ ის ამ შეგნების სიმაღლეზე ასული შეძლებს ერის განმანთავისუფლებელ მოძრაობის ხაზზე ეროვნული დისციპლინის გამოჭედვას...

პ. სარჯველაძე.

* * *

ბელგიის მუშათა პარტიის 50 წლის თავი

გასულ აგვისტოს 17 და 18-ს ბელგიის მუშათა პარტიამ იდღესასწაულა თავის დაარსების 50 წლის თავი. ამ დღეებში პარტია სათნოებით იგონებდა უკვე გარდაცვალებულთ და მადლობას მიუძღვნიდა იმ ცოცხალ და მომქმედ მოღვაწეთ, რომელთაც მთელი თავიანთი სიცოცხლე უდიდესი თავდადებით შეუწირავთ ბელგიის მუშათა კლასის გათვითცნობიერების და მისი მდგომარეობის გაუმჯობესობისათვის.

მეტათ თბილ და ამაღელვებელ გრძნობებს იწვევდა პარტიის გენერალური საბჭოს საზეიმო კრება, რომელზედაც წაკითხულ იქნა მანიფესტი მიმართული ბელგიის ერისადმი. ამ მანიფესტში ჩამოთვლილია ყველა ის თვალსაჩინო მონაპოვარნი, რომელიც შესაძლებელი გახდა 50 წლის გასწვრივ ბელგიის მუშათა პარტიის მუდმივი ბრძოლ ით და მუშაობით. მანიფესტი პატივისცემით იხსენიებს დიდი მკვდრების ღვაწლს. ესალმება იმ 250 პარტიულ მებრძოლთ, რომელნიც 1885 წლიდან პარტიის წევრებათ ითვლებიან, არიან იმ დროის პროფესიონალური, თუ კოოპერატიული ორგანიზაციების დამაარსებელნი და დღესაც თავიანთ პოსტებზე მედგრათ დგანან და მუშაობას განაგრძობენ.

კრებაზე თავიანთი მხრით ცალ-ცალკე გამოდიოდენ პროფესიონალური კავშირების, კოოპერატივების, თუ ურთიერთ შორის დამხმარე საზოგადოებების ცენტრალური ორგანოების წარმომადგენელნი და პარტიას 50 წლის თავზე უდიდეს მადლობას მიუძღვნიდენ იმ ძმურ დამოკიდებულებისათვის, რომელიც მას მათთან აქვს და რომელმაც შესაძლებელი გახადა ბელგიის მუშათა პარტიის ასეთი ძლიერი მასიური ორგანიზაციათ გადაქცევა. კრებაზე განსაკუთრებული სიყვარულით და ოვაციებით შეხვდენ დებრუკერს, რომელმაც პარტიას კოოპერატივების სახელით მიესალმა, რომელიც 20 წლის განმავლობაში პარტიის ცენტრალური ორგანოს მუდმივი წევრია და რომელსაც, პარტიამ 50 წლის თავისათვის სპეციალურათ დამზადებული მედალი მიართვა მისი განსაკუთრებული სამსახურისათვის.

დიდი შთაბეჭდილება დასტოვა აგრეთვე სალამო-კონცერტმა, რომელიც გამართულ იქნა 17 აგვისტოს სახელმწიფო ცირკში პარტიის პიონერების და დამაარსებლების პატივსაცემლათ და რომელსაც აუარებელი ხალხი დაესწრო.

ამ საღამოს დიდი სიტყვა წარმოსთქვა ვანდერველდემ. საკვირველია, რომ 73 წლის კაცს კიდევ ამდენი ძალა და ენერგია აქვს შენარჩუნებული! მთელი დღის განმავლობაში ვანდერველდემ ხუთ სხვადასხვა ადგილას წარმოსთქვა სიტყვები და, მიუხედავათ ამისა, მისი ეს მეექვსე სიტყვა ისეთი მჭერმეტყველობით, ენტუზიაზმით და ძლიერებით იყო წარმოთქმული, რომ ის 40-45 წლის ვანდერველდეს მოგაგონებდა.

ის მიესალმა პარტიის პიონერთ და დამაარსებელთ, მის თანამებრძოლთ და აღნიშნა განსაკუთრებული როლი პარტიაში ანსელესი, ლუი ბერტრანის, ვიქტორ სერვის და ემილ ჰერმანისა. მთელი კრება ამ ვეტერანებს დაუსრულებელი ოვაციებით და ტაშის ცემით ხვდებოდა. ამ ვეტერანებთა შორის 89 წლის ემილ ჰერმანი დამსწრეთა მისალმებას სიცილით და მოსწრებული ოხუნჯობით უპასუხებდა და ფრიად ყოჩაღათ გამოიყურებოდა. მაგრამ ალბათ დიდი გრძნობების განცდას და აღელვებას მოხუცის აგებულებამ ველარ გაუძლო და ამ ზეიმის 3 დღის შემდეგ ის გარდაიცვალა.

თავისი მჭერმეტყველური სიტყვა ვანდერველდემ დაამთავრა ორი საშიშროების აღნიშვნით: 1. საშიშროება ფაშიზმისა და 2. საშიშროება თვით ფაშიზმისადმი მიმბაძველობისა. «სოციალიზმი იქნება თავისუფალ ადამიანთა სოციალიზმი, ან და ის სულ არ იქნებაო».

პარტიის გენერალური საბჭოს დადგენილებით ამ კრებაზე საზეიმო მედლებით დააჯილდოვეს პარტიის დამაარსებელი—ვეტერანები: ვანდერველდე, ანსელე, სერვი, ბერტრანი და ჰერმანი.

გრანდიოზული იყო მანიფესტაცია, რომელიც 18 აგვისტოს დილით პარტიამ მოაწყო 50 წლის თავის აღსანიშნავათ. ამ მანიფესტაციაში 100.000 კაცზე მეტმა მიიღო მონაწილეობა. და თუ მივიღებთ მხედველობაში იმას, რომ მთელი გზის მანძილზე ამ კორტეჟს ხალხი თანაგრძნობით და ტაშის ცემით ხვდებოდა, გადამეტებული არ იქნება იმის თქმა, რომ მანიფესტაციაში და ზეიმში ფაქტიურათ რამოდენიმე ასი ათასი კაცი იღებდა მონაწილეობას.

თვით კორტეჟში, 25.000 ახალგაზდა სოციალისტთა გვარდია იყო ჩამწკრივებული. აქვე იყვნენ პარტიული, პროფესიონალური, თუ კოოპერატიული ორგანიზაციები თავიანთი ხელმძღვანელებით. თვითოეულ ჯგუფს და გუნდს თავისი საკუთარი ორკესტრი ქონდა. ასეთი სხვადასხვა ორკესტრი 150-მდე იქნებოდა. თვითოეული გუნდი თავის განსაკუთრებულ რამეს უკრავდა, ან მღეროდა. საერთო სიამოვნებას და სიხარულს საზღვარი არ ქონდა. ათასობით იყო წითელი დროშები სხვადასხვა წარწერებით და ლოზუნგებით.

მთელი ეს კორტეჟი სამ საათ ნახევრის განმავლობაში მიდიოდა ტრიბუნის წინ, სადაც მოთავსებულიყვნენ პარტიის გენერალური საბჭო, მისი ვეტერანები და სოციალისტურ ინტერნაციონალის წარმომადგენელნი. აქვე იყვნენ მინისტრები—სოციალისტები: ვანდერველდე (დღესაც პარტიის თავმჯდომარის მოვალეობას ასრულებს) ახალგაზდა გვარდიელთა ტანისამოსში—ლურჯ პერანგში წითელი ყელსაბამით—გამოწყობილი დემანი, დელატრი და და სპააკი. ტრიბუნა აღმართული იყო ბირჟის წინ. აქ ჩაივლიდენ და ესალმებოდენ ტრიბუნაზე მყოფ მუშათა კლასის გამოჩენილ ხელმძღვანელთ. განსაკუთრებით ხშირათ ისმოდა ვანდერველდეს გვარი და სიტყვა «პატრონი». მუშათა წრეებში და მის გარეშედაც ვანდერველდეს გვარის მაგივრათ ჩვეულებრივათ სიტყვა «პატრონს» ხმარობენ და ეს ყველასთვის გასაგები და მისახდომია.

დროშებზე სხვა ლოზუნგთა შორის იყო წარწერა: კრედიტის და ბანკების ნაციონალიზაცია. როცა მანიფესტანტები ბირჟის და ტრიბუნის წინ ჩამოივლიდენ ხშირად მინისტრ-სოციალისტებს მიმართავდენ და ამ ლოზუნგს ხმამაღლა ამოიძახებდენ. მინისტრებიც საპასუხოთ მათ ტაშისკვრით ხვდებოდენ. ევროპის სხვა ქვეყნებში ასეთი არაჩვეულებრივი სცენა იქ მყოფ უცხოელებში შესაფერ შთაბეჭდილებას სტოვებდა.

პ. გ.

ამხ. პ. გვარჯალაძის მისალმება ბელგიის მუშათა პარტიისადმი.

ბელგიის მუშათა პარტია დღეს მისი დაარსების 50 წლის თავს დღესასწაულობს. ეს 50 წელი, სავსე მუდმივი გამარჯვებებით, ბელგიის მუშათა კლასის ემანსიპაციის დიდ და სახელოვან ეპოქას წარმოადგენს. უდიდესია ის როლი, რომელიც ბელგიის სოციალისტურ პარტიას ამ ხნის განმავლობაში ნაციონალურ და ინტერნაციონალურ ასპარეზზე უთამაშნია.

ამ 50 წლის დამლევს ჩვენ ბელგიაში გვყავს სოციალისტური პარტია, რომელიც ინტერნაციონალის ყველა სექციებთა შორის საუკეთესო ორგანიზაციაა. ის მკვიდრი კავშირი და ძმური დამოკიდებულება, რომელიც არსებობს პარტიის, პროფესიონალურ კავშირების და კოოპერატივებთა შორის ყველა ქვეყნების მუშათა ორგანიზაციებისათვის სამაგალითო და მისაბაძია; განსაკუთრებით ხაზი უნდა გაესვას იმას, რომ ბელგიის მუშათა კლასი მასიურათ მიყვება წითელ დროშას და სოციალისტური პარტიის ხელმძღვანელობას.

ამხ. სიმონ ორაგველიძე

საქართველოდან სამწუხარო ამბავი მოვიდა—იქ გარდაცვლილა ჩვენი ძველი ამხანაგი სიმონ ორაგველიძე. ნეკროლოგი შემდეგ ნომერში.

თუ ბელგიის მუშათა პარტიის გავლენა დიდია არა მხოლოდ მუშათა კლასზე, არამედ ერის სხვა ფენებზედაც, ეს იმის ნიშანია, რომ მან ყოველგან ნდობა დაიმსახურა და მოიპოვა. ბელგიაში დღეს ყველა გრძნობს და ხედავს, რომ ნამდვილი და ერთგული დამცველი დემოკრატიისა მხოლოდ ეს პარტიაა.

მაგრამ ბელგიის მუშათა პარტიის როლი არ განისაზღვრება მისი მუშაობით მხოლოდ ნაციონალურ ასპარეზზე; ეს როლი თვალსაჩინოთ გაღრმავ-გაფართოებულია ამ პარტიის ცნობილ წარმომადგენელთა მოღვაწეობით ინტერნაციონალურ ასპარეზზედაც. მისი «პატრონ»-ი, მისი ხელმძღვანელი—ვანდერველდე, რომელსაც ამდენი გაუკეთებია წარსულში და, რომელიც ეხლადაც ახალგაზდული აქტიობით დიდ მონაწილეობას იღებს სოციალისტური ინტერნაციონალის მუშაობაში, დიდი ავტორიტეტის და გონების სინათლის შემწეობით ინტერნაციონალს ხშირათ ბელგიის მუშათა პარტიის ხაზს აღებიებს.

აი კიდევ ლუი დებრუკერი, ეს კეთილშობილი პიროვნება, რომელიც ასე უყვართ და პატივს სცემენ როგორც სოციალისტურ ინტერნაციონალში, ისე ყველა სხვა ინტერნაციონალურ კრებებზე და ყრილობებზე, სადაც ის ხშირათ ესწრება და მონაწილეობას იღებს!

აი კამილ ჰიუსმანსი, მეტათ აქტიური და ენერგიული ადამიანი, რომელსაც დიდი შრომა და მუშაობა გაუწევია მუშათა საერთაშორისო მოძრაობის მთლიანობისათვის, როცა ის სოციალისტური ინტერნაციონალის გენერალური მდივანი იყო! არიან კიდევ სხვა ბევრნი.

მაგრამ ბელგიის მუშათა პარტია და მისი ხელმძღვანელები განსაკუთრებით ძვირფასი არიან ჩვენთვის, ქართველ სოციალისტებისთვის. ჩვენ ისინი გვიყვარს არა მხოლოთ მიტომ, რომ 30 წელია ვიცნობთ ერთ მათგანის შრომებს, როგორც, მაგალითად, «აგრარული საკითხი ბელგიაში», «სოციალიზმი და აგრიკულტურა» და ბევრ სხვებს, რომელთაც ჩვენთვის დიდი სამსახური გაუწევია, როცა ჩვენ ქართველ გლეხთა შორის პროპაგანდას ვეწეოდით და სოციალისტურ იდეებს ვავრცელებდით; ჩვენ ისინი გვიყვარს და მათ პატივს ვცემთ აგრეთვე სხვა რამეებისთვისაც.

მას შემდეგ, რაც ქართველმა ხალხმა გადააგდო საუკუნოებრივი უღელი რუსეთის იმპერიალიზმისა და აღადგინა თავისი თავისუფლება და დამოუკიდებლობა, ვანდერველდე, დებრუკერი და ჰიუსმანსი, როგორც სოციალისტურ ინტერნაციონალის დელეგაციის წევრნი, ეწვიენ საქართველოს 1920 წელში. მათ ადგილობრივათ შეისწავლეს ქვეყნის ეკონომიური და პოლიტიკური მდგომარეობა და დაინახეს, რომ საქართველოში ხალხის დიდი უმრავლესობა სოციალისტურ პარტიას მიყვებოდა. ევროპაში უკან დაბრუნებისას ამ სამმა პირმა თავიანთი წერით, სიტყვით, თუ ნაბიჯებით ყველაფერი ქნეს, რომ საქართველო ევროპის სხვადასხვა ქვეყნების მიერ ოფიციალურათ ცნობილი ყოფილიყო, და ამ მხრივ მათმა ცდამ ნაყოფიც გამოიღო.

როცა 1921 წელში საბჭოთა რუსეთმა დაარღვია მის მიერ საქართველოსთან დადებული ხელშეკრულება და წითელმა ჯარებმა ოკუპაცია მოუხდინეს ამ ქვეყანას, ეს იყო ხელახლათ ვანდერველდე, დებრუკერი და ჰიუსმანსი, რომელთაც მთელ ბელგიის მუშათა პარტიასთან ერთად აღიმაღლეს მათი მძლავრი ხმა და მოუწოდეს წითელი იმპერიალიზმის წინაამდეგ პატარა ერის თავისუფლების დასაცავათ.

1924 წელში, როცა ქართველი ხალხი ბოლშევიკების პოლიტიკით და ტერორით სასოწარკვეთილებამდე იქნა მიყვანილი და მჩაგვრელთა ბატონობისაგან გასანთავისუფლებლათ იარაღს მიმართა, ორ მხარეთა შორის სასტიკი ბრძოლა გაჩაღდა. ამ უთანასწორო ბრძოლაში პატარა საქართველო დამარცხებული და სისხლში იქნა ჩახრჩობილი. ჩვენი ბელგიელ ამხანაგების აღშფოთება ამ გაუგონარ მხეცობის წინაამდეგ დიდი და დაუყონებელი იყო. ქართველები არასოდეს არ დაივიწყებენ იმ მორალურ დახმარებას, რომელიც მათთვის ერთა ლიგის კრებებზე ლუი დებრუკერს არა ერთხელ გაუწევია.

თვითონ შვილნი პატარა ერისა, რომელსაც წარსულში აგრესიობის და ოკუპაციის გასაჭირი განუცდია, ბელგიელებმა სხვებზე უფრო უკეთ გაიგეს მეორე პატარა ქვეყნის ტანჯვა-წვალება.

ბოლშევიკურ რეჟიმის ქვეშ მყოფ ქართველ მშრომელ ხალხს ბელგიელ მეგობრებისადმი მადლობა ყველაფერ იმისათვის, რაც მათ საქართველოს და ქართველებისათვის გაუკეთებიათ, ეხლა მხოლოთ იმით შეუძლია გამოხატოს, რომ ის მათ ხელმძღვანელთ—ვანდერველდეს, დებრუკერს და ჰიუსმანს, საქართველოს სოციალისტური პარტიის ყველა არალეგალურ კონფერენციების და ყრილობების საპატიო თავმჯდომარეებათ ირჩევს.

დღეს, ამ დიდ საზეიმო დღესასწაულისათვის, საქართველოს სოციალდემოკრატიული და სოციალ-ფედერალისტთა პარტიები ბელგიის მუშათა პარტიას მოგესალმებიან, თავიანთ საუკეთესო სურვილებს მოგიძღვნიან და სოციალიზმისათვის ბრძოლაში საბოლაო მალე გამარჯვებას გისურვებენ.

ამხ. პ. გვარჯალაძის მისალმებას ადგილი ქონდა აგრეთვე მრავალრიცხოვან კრებაზე ქალაქ ანტვერპენში. ამ მისალმების სრული ტექსტი მოთავსებულია ბელგიელ «Peuple»-ის 17 აგვისტოს ნომერში.

სოციალ. ინტერნაციონალი

15-18 გასულ აგვისტოს ბრიუსელში დებრუკერის თავმჯდომარეობით შესდგა სოც. ინტერნაციონალის ეკზეკუტივის სხდომა.

მთავარ საკითხათ ამ კრებაზე იყო იტალიის და აბესინიის შორის არსებული კონფლიქტი. ამ კონფლიქტის შესახებ იტალიის სოციალისტური პარტიის დელეგაციამ წარმოადგინა დაწვრილებითი მოხსენება და შემოიტანა აგრეთვე პრაქტიკული ხასიათის წინადადებები. აზრთა ყოველმხრივ გაცვლა-გამოცვლის შემდეგ ყველა ხმებით ერთის გარდა (პოლონელ ბუნდის წარმომადგენელმა თავი შეიკავა) მიღებულ იქნა რეზოლიუცია, რომელიც მოუწოდებს სოციალისტურ სექციებს გავლენა იქონიონ თავიანთ ქვეყნების მთავრობებზე, რათა ამ უკანასკნელმა, როგორც ერთა ლიგის წევრებმა, სავსებით აღასრულონ ყველა მათი მოვალეობანი; ყოველ პირობებში დაიცვან აბესინიის დამოუკიდებლობა და მისი ტერიტორიის მთლიანობა, როგორც ამას ლიგის წევრებს ავალებს პაქტის მე-10 მუხლი. ინტერნაციონალი მოუწოდებს სოციალისტურ პარტიებს გამოიყენონ ყველა პოლიტიკური საშუალებანი და ბოლო მოუღონ ისეთ მდგომარეობას, როცა ერთს მხარეს აქვს ყოველნაირი საშუალება შეიძინოს ამუნიცია და იარაღი, მეორე მხარეს კი რომელსაც თავს ესხმიან, უარს ეუბნებიან თავდაცვის შესაძლებლობაზე; სოც. პარტიები უნდა დაუკავშირდენ საერთაშორისო პროფესიონალურ კავშირების ფედერაციას და მასთან ერთათ გამონახონ გზები ამ ომის წინაალმდეგ საბრძოლველათო. დაბოლოს ინტერნაციონალი ესალმება როგორც აბესინიის, ისე მისდამი თანაგრძნობ ყველა ფერად ხალხებს და იმედს გამოსთქვამს, რომ ისინი შესძლებენ მათ შემბორკავ ფეოდალიზმის ბორკილების დამსხვრევას, ისე რომ თავიანთ საკუთარ ფეოდალურ ექსპლოატატორების ხელიდან უცხოელ კაპიტალისტ ექსპლოატატორების ხელში არ ჩავარდენ.

საფრანგეთის სოციალისტური პარტიის დელეგაციამ შემოიტანა წინადადება დაისვას ეკზეკუტივის დღის წესრიგში საკითხი, თუ რა პირობებშია შესაძლებელი საერთო ფრონტი სოც. ინტერნაციონალს და კომინტერნის შორის ომის და ფაშიზმის წინაალმდეგ საბრძოლველათ და დემოკრატიული თავისუფლებების დასაცველათ. ფრანგები ამტკიცებდენ, რომ კომინტერნის იდეოლოგიაში და ტაქტიკაში მოხდა დიდი ცვლილება და გარდატეხა და ირწმუნებოდენ ამის საბუთების წარმოდგენას, თუ კი მათ მოუსმენდენ და საკითხს გასარჩევათ დააყენებდენ. დადგენილია ასეთი მოხსენება წარმოედგინოს ეკზეკუტივს ახლო მომავალში.

პოლიტიკურ საკითხების გარდა ეკზეკუტივის დღის წესრიგში იყო აგრეთვე საორგანიზაციო საკითხებიც.

ვანდერველდეს მთავრობაში შესვლის შემდეგ ინტერნაციონალის თავმჯდომარის მოვალეობას დროებით ასრულებდა დებრუკერი, ეხლა კი ის ეკზეკუტივის ყველა წევრების ერთსულოვანი და ენერგიული თხოვნით დაითანხმეს საბოლაოთ დაეკავებია მას ეს პოსტი. მდივნათ დარჩა ადლერი, ხაზინადრათ კი ვან-როზბრუკი.

ეკზეკუტივის ბიუროს 11 ძველ წევრებს დაემატა კიდევ 3 წევრი: შვეციის, შვეიცარიის და ისპანიის პარტიების წარმომადგენელნი. მაგრამ ამასთანავე დადგენილ იქნა, რომ ამიერიდან დიდი პოლიტიკური მნიშვნელობის საკითხები გარჩეული იქნება არა ბიუროს მიერ, არამედ ეკზეკუტივის პლენარულ სხდომებზე.

საქ. სოც.-დემ. პარტიის სახელით კრებას დაესწრო ამხ. კ. გვარჯალაძე.

მართალი წიგნი

როგორც იყო ფრანგულ ენაზე დაიბეჭდა ერთათ ერთი მართალი წიგნი საბჭოთა კავშირზე ფრანგი ავტორის. ეს არის ცნობილი სოციალისტის ბორის სუვარინის თხზულება «სტალინი»*). წიგნი დიდი ტანისაა, ექვსასი გვერდიანი, მეტათ დოკუმენტალური და ყველა ძირითადი საკითხები გაშუქებული იშმიათი გამჭრიახობით და გაგებით. ავტორის მთავარი წყარო ყოფილა რუსული ნაწერები, იხმარიებს აგრეთვე ქართულ მასალასაც, არ დაუტოვებია გადაუშინჯავი სოციალდემოკრატიის მატიანეს არც ერთი უძველესი ფურცელი, შეუსწავლია განვლილი ბრძოლის ყველა ეტაპები და მისულა იმ დასკვნამდე, რომელზედაც ქართველი სოციალდემოკრატია კარგა ხანია მივიდა. ჩვენი და სუვარინის შეხედულება ბოლშევიზმზე, მის წასულზე და აწმყოზე, სავსებით ეთანხმება ერთიმეორეს.

წიგნი იწყება საქართველოს ვითარების აღწერით, სადაც სტალინი დაიბადა და აღიზარდა, ასწერს ქართველ სოციალდემოკრატების პირველ ჯგუფს, მის განვითარებას და გაძლიერებას, სტალინის მათ ბანაკში ჩადგომას. მის მუშაობას და როლს, მის პირველ ნაბიჯებს, რაიცა თავიდანვე გამოიხატა შინაურ კინკლაობაში და ამხანაგთა წინააღმდეგ ინტრიგების დაგებაში, მის გაძევებას თფილისის ორგაციიდან და სხ. და სხ. მოთხრობილია ბოლშევიზმმენშევიზმის აღორძინება, პარტიის გაყოფა, მისი კონგრესები, ლენინის კონცეპცია, ცხრაას ხუთის რევოლიუცია, დუმა და შიგ ქართველების როლი, საარჩევნო კამპანია ჩვენში, რეაქცია, მსოფლიო ომის დაწყება. არც ერთ დიდ ამბებში სტალინი არა სჩანს, არავითარ როლს არ თამაშობს და მხოლოდ აქა იქ ჩრდილში გამოიყურება. ნიჭიერათ არის აწერილი ოქტომბრის რევოლიუცია, ლენინ-სტალინის ურთიერთობა, სტალინ-ტროცკის დამოკიდებულება, სტალინის მეთოდები, მისი თვითმყრობელ პიროვნებათ გადაქცევა, ამის პოლიტიკური და სოციალური შედეგები და ბოლოს საბჭოთა რეჟიმის ჩამოყალიბება. ავტორი ამტკიცებს რომ ამ რეჟიმს არავითარი კავშირი, არავითარი მსგავსება არ აქვს სოციალიზმთან, მარქსიზმთან; პირიქით ის არის განმეორება ძველი რუსეთის პოლიციური ეკონომიკის, ახალი სახელებით გადათქმული. «ჯერ კიდევ, სწერს ავტორი, პირველ რომანოვების დროს მთელი მოსახლეობა დაყმობილი იყო სახელმწიფოსადმი და დაბეგრილი სხვადასხვა ეკონომიური ვალდებულობით»... ეს მდგომარეობა გრძელდება ალექსანდრე პირველამდე. «საბჭოთა სახელმწიფომ აღადგინა ყველა ეს ფენომენი, აღადგინა უფრო მძლავრი მატერიალური საშუალებებით»... (გვ. 514).

ერთი სიტყვით, წიგნი სავსეა ფრანგი მკითხველისათვის «ახალ-ახალი ამბებით», როგორც ამასწინეთ ერთი გაზეთი სწერდა. მკითხველი მიჩვეული ჰერიოს, ბარბუსის და მათი ამყოლების ზეპირ პანეგირიკებს საბჭოთა რეჟიმისა მხოლოდ სუვარინის წიგნში გამოდის ბურუსიდან და ეცნობა მწარე სინამდვილეს. ავტორი ილაშქრებს რასაკვირველია საქართველოს დაპყრობის წინააღმდეგ და საბუთებით ხელში ამტკიცებს ტროცკი-სტალინის შეთქმულობას ჩვენი ქვეყნის თავისუფლების მოსასპობათ. აქ მოყავს თვით ბოლშევიკების აღსარება. რომ საქართველო დაიპყრეს ხიშტებით, შიგნით ერში მათ ნიადაგი არ ქონდათ, არც დამხმარე ძალები ყოლიათ და სხ. განსაკუთრებით მწარეთ მოხვდა აჯანყების ჯალათებს.

ყველა, ვისაც კი აინტერესებს ბოლშევიზმის აღორძინების ისტორია, ქართველი მენშევიზმის მასან დამოკიდებულება, ვალდებულია გაეცნოს და შეისწავლოს ეს წიგნი. განსაკუთრებით ის საყურადღებოა ახალგაზდობისათვის, რომელიც არ მოსწრებია იმ ძველ ამბებს და არ იცის რა მოხდა და როგორ მოხდა. ჩვენ აქ მხოლოდ ერთ მუხლში გვინდა გაუკეთოთ შენიშვნა ავტორს, შეუსწოროთ ერთი შეცდომსა, რაიცა ალბათ გაეპარა საკმაო მასალების უქონლობის გამო. სუვარინი მოგვითხრობს, რომ ბოლშევიკებმა გადაისროლეს ლოზუნგი—ერთა თვითგამორკვევის, რამაც გამოიღო სამწუხარო ნაყოფი—კავკასიის ბალკანიზაცია, უცხო ძალების სათამაშოთო და სხ. მაშასადამე ყალბია თვით პრინციპიო (გვ. 191-193). ჯერ ერთი არც ლენინი და არც მისი მიმდევრები არ ყოფილან გულწრფელი მომხრენი ერთა თვითგამორკვევის. ეს აშკარაა მათი მოქმედებიდან. თვითგამორკვეულ ერებს შეესიენ და დაიპყრეს. ცხადია, ლოზუნგი ერთა თვითგამორკვევის მათთვის იყო საკითხი არა პრინციპის, არამედ ტაქტიკის; ამ გზით მათ მოიშორეს არა-რუსები, როგორც ყველაზე უფრო ანტიბოლშევიკური ელემენტები, რუსის ხალხის შინაურ საქმეებში ჩარევისიგან, დაიმარტოვეს რუსები, გაბატონდენ მათ შორის და შემდეგ შეიარაღებული ამ ახალი ძალით შეესიენ არა-რუსთა სახელმწიფოებს და სათითაოთ დაიპყრეს. ე. ი. ერის თვითგამორკვევა მათთვის გახდა ტაქტიკურ მანიოვრათ, რაიცა რევოლიუციის პირველ პერიოდში მოხერხებულათ ფარავდა მათ იმპერიალისტურ სულისკვეთებას.

მეორეც, კავკასიის «ბალკანიზაცია» იყო შედეგი არა თვითგამორკვევის, არამედ მსოფლიო ომის, რომლის რაზმები, ხან ერთი და ხან მეორე, სერავდა მთელ ევროპას და აზიას და ჩვენამდეც მოაღწია. მაგრამ ამ წარღვნას ჩვენი ქვეყანა ყველაზე ნაკლები ზარალით გადაურჩა. და სწორეთ როცა ეს ნიაღვარი თავის კალაპოტში ჩადგა, უცხო ჯარები წავიდენ და ყოველნაირი ნაშთი «ბალკანიზაციის» გაქრა, სწორეთ მაშინ დაეცა კავკასიის რესპუბლიკები. გაკოტრდა არა თვითგამორკვევის პრინციპი, არამედ მოსკოველთა «პრინციპი». თვითგამორკვევის მტერნი—ბოლშევიკები სააშკარაოზე გამოჩნდენ. მოსკოვის ძველი იმპერიალიზმი საბჭოთა დროშათ ხდება და მტლანქი ძალა ისევ საგარეო ურთიერთობის ერთათ ერთ გადამწყვეტ ფაქტორათ ცხადდება. იმედია ავტორი ამ შეცდომას შეასწორებს თავის საუცხოვო წიგნის მეორე გამოცემაში.

წიგნი დაწერილია კარგი, ნათელი მარტივი ენით, იკითხება რომანივით მსუბუქათ და დიდის ინტერესით.

მცირე შენიშვნა

მთიელ მემარჯვენეების გაზეთ «კავკაზ»-ში ჩვენი მემარჯვენეები ისეთ რამეებს სწერენ ჩვენი ქვეყნის მოღვაწეების შესახებ რომ პირდაპირ გასაოცარია. გასაოცარია ისიც რომ ყოველივე ამას ასეთი სიამოვნებით ბეჭდავენ ის ჩვენი მეზობლები, რომლებიც გვარწმუნებენ რომ ისინი დიდი მომხრენია ამიერ-კავკასიის ერების, რაც შეიძლება, ახლო კავშირის და თანამშრომლობის. არ ვფიქრობთ რომ მათმა ასეთმა უმართებულო კამპანიამ მეზობელი ერის საუკეთესო მოღვაწეების და ხელმძღვანელების წინაალმდეგ ძალიან შეუწყოს ხელი ერთა შორის სოლიდარობას და მეგობრულ ურთიერთობას. დადგება დრო და ქართველი ხალხი ყველას მიუზღავს ღირსეულს. ამ ხელად კი მკითხველის ყურადღება უნდა მივაქციოთ ერთ საყურადღებო ამბავს: «კავკაზ»-ის მე 5 №-ში, ვინმე ქართველი მემარჯვენე თანამშრომელი უშვერი სიტყვებით ლანძღავს გრ. ურატაძეს იმ ხელშეკრულობის გამო, რომელიც მან დასდო საბჭოთა რუსეთთან და ცათამდე აყავს მეორე—მეფეების დროინდელი საქართველოს წარმომადგენელი თავ. გარსევან ჭავჭავაძე. როგორც იცით ჩვენს ისტორიაში საკმაოთ ბევრი უარყოფითი ხასიათის მასალა არსებობს გარ. ჭავჭავაძის მოღვაწეობის შესახებ. და საინტერესოა რომ ასე ფიქრობდენ და ასე სწერდენ წინეთ ჩვენი მემარჯვნე პარტიებიც. სანიმუშოთ საკმარისია მოვიყვანოთ რამდენიმე ცნობა გაზ. «საქართველო»-დან, რომელიც გამოდიოდა თფილისში და რომლის ახლო თანამშრომელი იყო «კავკაზ»-ის დღევანდელი უმთავრესი თანამშრომელი ბ. შ. ამირეჯიბი.

1918 წ. ამ გაზეთში დაიბეჭდა მთელი რიგი წერილებისა—სათაურით: «როგორ მოატყუა პავლე იმპერატორმა მეფე გიორგი». აქ ვკითხულობთ: ... «ამდროს, საქართველოში უკვე მთელი დასი არსებობდა ისეთის ქართველების, რომელნიც გარსევან ჭავჭავაძის ხელმძღვანელობით შესყიდულნი იყვნენ რუსეთისაგან ფულით, ასეთ გაყიდულ პირებში თფილისის მოქალაქენიც მრავლად იყვნენ ჩაბმული. ყველგან ისინი სცხოვრობდენ და ვაჭრობდენ რუსეთის ხაზინის ფულით და ამის ნაცვლად იგინი მოქმედებდენ ისე, რომ რაც შეიძლებოდა საქართველოს მალე გასთხროდა თავისი დასამარხი სამარე. თფილისში მცხოვრებმა ასეთ გამცემლებმა მალე შეიტყვეს ბაბა-ხანის განძრახვა, ამათ ამის ამბები მალე რუსეთში გარს. ჭავჭავაძეს აუწყეს, ამანაც მაშინვე პავლე იმპერატორს აცნობა, პავლე ამაზე დაღონდა და გარსევანს დაავალა შველა და საქმის მოწყობა, რომ საქართველო სპარსეთს არ დამეგობრებოდა»...

შემდეგ ავტორი მოგვითხრობს თუ როგორ გამოგზავნა პავლემ გარს. ჭავჭავაძე დავალებით საქართველოში მეფე გიორგისთან, როგორ დაიყოლია ამან მეფე გიორგი და პირობა ჩამოართვა რომ იგი ბაბა-ხანის მეგობრობას დაარღვევდა და როგორ გახარებული დაბრუნდა ამის გამო იგი პეტერბურგში. «ერთი სიტყვით—შენიშნავს ავტორი—საქმე ისე მოეწყო, როგორც გარსევანს და პავლეს სურდა. ამიტომ ნურავინ გაბედავს გარსევან ჭავჭავაძის დაცვას და უცოდველობას. თავი და ბოლო საქართველოს ერის დაღუპვისა ეს პირი გახლავთ» («საქართველო» № 160. 1818 წ.).

კიდევ: ... «პავლემ და გარსევანმა შეკრეს მელური საიდუმლო პირობა, აქ მოხდა დიდი ბოროტება და გველობა»... «როგორც ყალბის მოტყუილებით დაიწყეს გარს. ჭავჭავაძემ და პავლე იმპერატორმა, ისეც ყალბათ გათავდა საქართველოს სამეფოს და ღუპვის საქმენი. ამ ბოროტ თაღლითობას, ანუ საქართველოს რუსეთის იმპერიასთან ქურდულად დაკავშირებას აი რა დაეხმარა:—მეფე გიორგის გარსევან ჭავჭავაძე ტყუილის ფიცით არწმუნებდა შემდეგს:—«თქვენ ოღონდ საქართველო პავლეს შეუერთეთ და მით შეისრულებთ წადილს, ჯავრს იყრით თქვენის ძმების და დედინაცვლის, თქვენ შემდეგ თქვენს მაგიერ გამეფებული იქნება დავითი თქვენი შვილი» და სხ... «გარსევან ჭავჭავაძესაც ეს უნდოდა. ეს სასიხარულო ამბავი მან პავლეს მალე აცნობა, ისიც ახარა, რომ ახლა კი საქართველო მალე იქნება თქვენიო»... (საქ.» № 162. 1918 წ.).

შეგვეძლო კიდევ ბევრი ამგვარი რამეების ამოწერა, მაგრამ, ვფიქრობთ, მკითხველისათვის ესეც საკმარისია იმის შესაცნობად თუ რა როლი ითამაშა «ორი მეფის ელჩმა» გარს. ჭავჭავაძემ საქართველოს რუსეთთან შეერთების საკითხში და როდესაც ამის შემდეგ გამოდიან და აცხადებენ:—«რუსეთში გარს. ჭავჭავაძე დადიოდა როგორც ერდგული მსახური თავის მეფისა და ხალხისა და არა ისე, როგორც ურატაძე, რომელიც არავინ იცის ვინ გაგზავნა, იყო პატიოსანი და საქართველო არავისათვის არ უჩუქებია»-ო და სხ. («კავ.» № 5)—და ასე მაღლა აყენებენ იმ ხელშეკრულებას რომელიც მაშინ დაიდო ვინემ იმას, რომელიც დადო ბ. გრ. ურატაძემ და რომელმაც მართლაც რომ დაუბრუნა საქართველოს მისი ისტორიული უფლებები—აღარ იცი კაცმა რა უფრო გაგიკვირდეს მათი—სიბრიყვე თუ სიბოროტე...

გარეჯე.

ემიგრანტული პრესა

ემიგრანტული პრესა, ე. ი. პრესა იმ ხალხის, რომელსაც არავითარი კავშირი არ აქვს საქართველოსთან თანდათან დაბლა ეშვება. ის მოწყვეტილი სამშობლოდან ფიზიკურად, მოწყვეტილია აგრეთვე პოლიტიკურად და ფსიქოლოგიურად. ამის გამო ემიგრანტების ეს გარიყული ნაწილი იძულებულია იხაროშოს თავის წვენში, თავისი ვიწრო ჯგუფური ინტერესი დააყენოს საერთო საქმის მაღლა და მას ამსახუროს თავისი ბეჭდვითი სიტყვა. ამიტომ მათი პრესა გადაიქცა სრულიად გაუგონარ, როგორც ჩვენში, ისე ევროპაში, საშინელ წუმპეთ, საიდანაც გამოდევნილია ყოველივე წესი კამათის, ლოღიკის, რაიმე პოლიტიკური ხაზის და მათ ალაგას გამეფებულია ქუჩური ინსინუაცია, ლანძღვა-გინება, აშკარად გამოგონება და სხვა ამგვარი მათ მიერ შეკრული თაიგული. ამ პრესას მეთაურობს სპ. კედია «საქართველოს გუშაგი», ქარუმიძის «კლდე» და რუსულად ამათი ავან-ჩავანი ბამატის «კავკაზი». ესენი შეერთებული არიან მხოლოდ ერთი მიზნით ერთი დროშის ქვეშ სამუშაოდ: დაარღვიონ საქართველოს წარმომადგენლობა უცხოეთში, მოსპონ მისი პოლიტიკური მუშაობა, გააბრიაბრუონ დამოუკიდებელი საქართველოს მთელი შემოქმედება, მოღვაწეობა, სახელი გაუტეხონ მას და ამგვარად შიგნიდან უცხოეთში აკეთონ ის, რასაც ჩვენი მტერი აქ გარედან ჩვენს წინაალმდეგ აკეთებს. ამ ლაშქრის მეთაური ტრიო (სამეული) კაი ხანია ცნობილია. ამ თავის სანაქებო მოღვაწეობაში კედია-ქარუმიძე და ბამატი ერთმანეთზე მჭიდროთ დაკავშირებულია და ერთი საერთო ხაზის მატარებებელია. ამათი დროშის დასახასიათებლად საკმარისია მოვიყვანოთ მათი უკანასკნელი გამოცემებიდან რამოდენიმე მაგალითი.

«კავკაზი»-ს აგვისტოს ნომერში მოთავსებულია ვინმე რუსანბეირი შეფის წერილი სახელწოდებით: —«სამწუხარო წარსულიდან». ეს შეფი არის ის პიროვნება, რომელიც რასულ ზადემ თავის ორგანოში «კურტულუს»-ში კარგა ხანია პოლიტიკურად არასაიმედო პიროვნებათ გამოაცხადა, რაიცა, უეჭველია, ბამატ-ქარუმიძის წინაშე დიდ დამსახურებათ გადაიქცა და ის თავის ერდგულ თანამშრომლად ჩარიცხეს. ეს ვაჟბატონი ახლა წარბ-შეუხრელად აცხადებს, რომ «ქართველი მენშევიკები 1919 წ. პატიოსნად და მაგრად დამდგარიყვენ კავკასიის კონფედერაციის ნიადაგზე და შეერთებული ძალით დაეცვათ კავკასიის ჩრდილოეთის საზღვრები, ამ შემთხვევაში კავკასიის რესპუბლიკათა სოვეტიზაცია აღარ მოხდებოდა. კავკასიის ხალხები, უეჭველია, დღევანდლამდე იქნებოდენ დამოუკიდებელნი. ადერბაიჯანი და ჩრდილო-კავკასია 1917 წლიდან ამ მხრით მიილტოდენ, მაგრამ ჩვენი გაწეული ხელები ჰაერში ჩამოეკიდენ».

ამ მტკიცებაში არც ერთი სიტყვა მართალი არ არის და ეს ქვეყანამ იცის. მაგრამ ბამატის ამქართ სიმართლე და რიგიანობა რად ეჭირვებათ! ყველამ იცის, რომ ამიერ-კავკასიის არა თუ კონფედერაცია, არამედ ფედერაციაც საქართველოს და საქართველოს მეთაურის მენშევიკების ინიციატივით დაარსდა, რომ ეს ფედერაცია დაარღვია ოსმალების შემოსევამ, რომელნიც შემოვიდენ ადერბაიჯანში სწორედ ადერბაიჯანელების მოთხოვნით. შემდეგ ჩრდილო-კავკასიის რესპუბლიკა დაეცა თვით მისივე მთავრობის კოცევის და ბამატის მეთაურობით, განსაკუთრებული დადგენილებით, რომლის ძალით მთელი ძალაუფლება გადასცეს დენიკინის ჯარებს. მათ დასახმარებლად ჩვენ მიერ გაგზავნილი ქართველი ჯარი უკვე შესული დაღესტანის საზღვრებში იძულებული გახდა უკან დაბრუნებულიყო. ამის გამო პრემიერ მინისტრი კოცევი თფილისში მოსვლისთანავე იქნა დატუსაღებული, როგორც თავის ქვეყნის მოღალატე. შემდეგ დენიკინის ჯარებს შემოჰყვნენ ბოლშევიკების ჯარები, რომელმაც გარეკა მოხალისეთა მთავრობა და დააწესა რევკომი, რომლის წარმომადგენელად თფილისში გამოცხადდა ბ. ბამატი. და ახლა კი ბამატის მარჯვენა ხელი ბ-ნი შეფი ყველა ამას ხელს აფარებს, ნამდვილ დამნაშავეთ იცავს, მალავს და მთელ ამ საქმეებს საქართველოს და მის მთავრობას აბრალებს.

ასეთივე სიყალბით სავსეა მისი სიტყვები ადერბაიჯანის შესახებ. საკმარისია გადაიკითხოთ ადერბაიჯანის დაცემის დროის (1920 წ.) ჟურნალ-გაზეთები, რომ სიმართლე აღადგინოთ. ყველამ იცის რომ ადერბაიჯანის გასაბჭოება მოხდა უბრძოლველად, თვით ადერბაიჯანის მართველი წრეების დადგენილებით, რასაც მეთაურობდა «იტიხატი»-ს პარტია. აი რას სწერდა ამ პარტიის ორგანო «იტიხატი» იმავე წლის მე-24 ნომერში, ჩრდილო-კავკასიის გასაბჭოების გამო: «აღმოსავლეთის ზურგს უკან სდგას ძლევამოსილი წითელი არმია, რომელსაც გადაწყვეტილი აქვს ბოლომდე მიიყვანოს მთელი კაცობრიობის მონობიდან განთავისუფლების დიდებული საქმე. დაუყონებლივი კავშირი ამ ჯართან, რომელიც დახმარების ძმურ ხელს უწვდის აღმოსავლეთს. ომის გამოცხადება ანტანტისა და ყველა მათ წინააღმდეგ ვინც მასთან არის, ყოველგან, სადაც კი შესაძლებელია მათ წინააღმდეგ აჯანყების მოწყობა—აი ლოზუნგები, რომელნიც გადაჭრით იძლევიან გამარჯვების იმედს. ადერბაიჯანს ამ მხრივ, გეოგრაფიული მდგომარეობის გამო წილად ხვდება დიდი და მადლიანი როლი. წითელი არმია უკვე მოვიდა მის საზღვართან, მისი მეზობელი ქვეყნები დასახლებულია მონათესავე ხალხებით, რომლებიც მღელვარებას განიცდიან. მისგან (ადერბაიჯანი) და მისი საშვალებით ადვილი შესაძლებელია ნაპერწკალი გადაეცეს საწვავ მასალას, რითაც ასე მდიდარია აღმოსავლეთი, და ამ რიგათ ცეცხლ მოკიდებული აღმოსავლეთი, რომელსაც მხარს დაუჭერს წითელი რუსეთი ადვილად გადაიგდებს თავის კისრიდან მონობის და ჩაგვრის უღელს. ჩრდილოეთიდან მოდიან არა მტრები, არამედ ნამდვილი მეგობრები, მათი კი არ უნდა გვეშინოდეს, არამედ მივესალმოთ მათ, გამონახოთ მათთან საერთო ენა»... («ერთობა» 1920 წ. № 80). აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ პარტია «იტიხატი» შესდგებოდა მუსულმან აგრარიების და მსხვილ მრეწველებისაგან და იდგენ პანისლამიზმის საფუძველზე.

ასეთი აგიტაციის შედეგი იყო რყევა პარლამენტის ფრაქციებში და შედგენა ახალი მთავრობის, რომელიც დადგა «იტიხატი»-ს თვალსაზრისზე და ამავე დროს არჩეულ იქნა მთელი დელეგაცია ბოლშევიკებთან მოსალაპარაკებლად ალა ემიროვის თავმჯდომარეობით. ასე მომზადდა ნიადაგი ბოლშევიკებისათვის ადერბაიჯანში. თუ როგორ მოხდა თვით გადატრიალება ეს ნათლად სჩანს საქართველოს მთავრობის თავმჯდომარის ნ. ჟორდანიას სიტყვიდან, რომელიც მან წარმოსთქვა დამფუძნებელ კრებაში 30 აპრილის სხდომაზე: «27 ამ თვეს დილით ადერბაიჯანის მთავრობამ გვამცნო, რომ ბოლშევიკების ჯარი მოადგა ჩვენ საზღვრებს, ჩვენი ჯარები მათ ებრძვიან და სამხედრო დახმარება ამოგვიჩინეთო. მაშინვე შეიკრიბენ მინისტრები და ჩვენ დავსვით ასეთი წინასწარი კითხვა:—სურს ადერბაიჯანის ხალხს შეებრძოლოს ბოლშევიკებს? მიიღებენ ისინი ამ ბრძოლაში მთავარ სიმძიმეს? ამ შემთხვევაში ჩვენ მოვალე ვიქნებით დავეხმაროთ, მოვალე ვიქნებით არა მარტო ხელშეკრულობის ძალით, არამედ პოლიტიკურათ და მორალურათაც. აი ეს ჩვენი აზრი დაუყონებლივ ვაცნობეთ ბაქოში და შეუდექით გამორკვევას იქაური პოლიტიკური ატმოსფერისას. მაგრამ საათის პირველზე უკვე მივიღეთ ცნობა, რომ ბოლშევიკები უკვე ხაჩმაზში მოვიდენ, ხოლო საღამოს 7 საათზე, სადგურ სანგაისში, ბალაჯარის ახლო. ე. ი. 6 საათის განმავლობაში განვლეს ასი ვერსი. მაშინ კი გავიგეთ რაშიდაც იყო საქმე და ვსთქვით: ბოლშევიკები შედიან სწრაფი მატარებლებით, სრულიად უბრძოლველად და მაშასადამე ადერბაიჯანის თანხმობით. მოვიდენ სრულიად უმნიშვნელო ძალებით, ორი ჯავშნიანი მატარებლით, მათი უკან გარეკა და მატარებლის დატყვევება მცირე ძალას შეეძლო, მაგრამ, ვინაიდან ამის სურვილი არ იყო, ბოლშევიკების შემოსვლა უბრალო გასეირნებათ გადაიქცა»... («სახ. საქმე» 1920 წ. 4 მაისის № 816).

ამნაირად ადერბაიჯანის დაცემა მოხდა თვით ადერბაიჯანის თანხმობით. ამ საქმეში მთავარი როლი ითამაშა ოსმალეთმა და მისმა ადერბაიჯანის აგენტებმა, რასაც ახლა «კავკაზი» ასე აშკარად ხელს აფარებს. მაგრამ თვით ოსმალეთი ამას სრულიად არ მალავს. აი რას ვკითხულობთ ჩვენ მუსტაფა ქემალის დიდ ცნობილ სიტყვაში, რომელიც ბოლშევიკებმა შარშან სამ ტომათ რუსულად გამოსცეს. აქ სწერია: «26 აპრილს, 1922 წ., მთავრობის საბჭო ანგორიდან მიმართავს რუსეთის სოვნარკომს წერილით, რომელშიაც აცხადებს, რომ ოსმალეთი იღებს ვალდებულებას იბრძოლოს საბჭოთა რუსეთთან ერთად იმპერიალიზმის წინააღმდეგ და მოახდინოს გავლენა ადერბაიჯანზე იმ მხრივ, რომ ადერბაიჯანი შევიდეს საბჭოთა რესპუბლიკების ფარგალში». (იხ. მესამე ტომი «პუტ ნოვოი ტურციი»).

ამნაირად ოსმალეთი და მოსკოვი ერთმანეთს პირდებიან ადერბაიჯანის გასაბჭოების საფასით ურთიერთის დახმარებას.

რასაკვირველია ყველა სხვა ამბები, რაც მოხსენებულია შეფის წერილში გეგეჭკორზე და ურატაძეზე, მტკნარი სიცრუეა, ახალი გამოგონებაა. ურატაძე მოსკოვში ჩავიდა და მოლაპარაკება აწარმოვა საქართველოს ცნობის შესახებ სწორედ ადერბაიჯანის გასაბჭოების შემდეგ, იმ დროს როცა ბოლშევიკების ჯარი საქართველოს საზღვრებს მოადგა და ჩვენ და მათ შორის ომი გაიმართა.

ასეთია ფაქტები, ფაქტები ერთობ მეტად ცნობილნი და ისტორიის მატიანეში შეურყევლად აღბეჭდილნი.

⁂

თუ ბამატი საქართველოს ერთი მხრით ასე უდიერად წიხლავს, მეორე მხრით ბ. სპ. კედია თავის გაზეთის სექტემბრის ნომერში ამავე ხელობას ახალი მოსაზრებებით აგრძელებს. მისი აზრით საქართველოს თურმე არავითარი საბუთი არ ქონებია აჯანყებულიყო და ის მხოლოდ საზღვარგარეთიდან გაუბრიყვებიათ. კი მაგრამ აჯანყება მრავალჯერ იყო საქართველოში, რომელშიაც მონაწილეობას იღებ-

---

*) Staline, èdition Plon 1935 წ. პარიზი.

დენ ნაციონალ-დემოკრატებიც. არა თუ მონაწილეობას, ზოგი მათგანი მთელ ამ ბრძოლებს თავის ინიციატივად და დამსახურებათ ასაღებს. ხოლო ახლა კედიას მოწმობით ყველა ეს თურმე ყოფილა უცხოეთიდან და მენშევიკების პროვოკაცია, თვარა, ქართველ ხალხს რა ქონდა ასაჯანყებელი! ე. ი. ეს ვაჟბატონი იცავს მოსკოვის ცნობილ ვერსიას, რითაც ეს 15 წელიწადია ევროპას არწმუნებენ—საქართველო ბედნიერია, მხოლოდ გადმოხვეწილი მთავრობა მას არ აყენებს და აღიზიანებსო. რასაკვირველია კედიას და მოსკოველების ინფორმაცია თავიდან ბოლომდე მოჭორილი ამბავია, მაგრამ ესენი სიმართლეს როდის მისდევდენ რომ ახლაც საქართველოს საკითხშიაც გამოიჩინონ. «არა შეჰვდა მწყერი ხესა, არა იყო გვარი მისი»...

⁂

ბ. კედიას სანუგეშოთ მოვლინებია ვინმე გვარამაძე და როგორც ყველა ყოფილ ადამიანს შეეფერება ისიც მას ანუგეშებს—აი მე დიდი კაცი, სოციალ-დემოკრატიას გავეთიშე და შენთან მოვედიო. მართალია ჩვენს პარტიას არც მისი მოსვლა გაუგია, არც წასვლა, არც ოდესმე ის რაიმე პარტიულ პოსტზე უნახავს, არც რამე პარტიული საქმე უწარმოებია, ალბათ იყო სადმე, პროვინციის რომელიმე პერიფერიაში, წევრთა რიცხვში ჩაწერილი და ამ გზით რაიმე სარფიანი პოსტის მაძიებელი, მაგრამ ახლა თავის შეფს თავს აცნობს, როგორც დიდი ვინმე, სოციალდემოკრატი მოღვაწე, პარტიის საიდუმლოების კარგად მცოდნე. რასაკვირველია, «გუშაგ»-ში ვერავინ დაიმსახურებს რაიმე ნდობას თუ არა ჭორებით და საამდროვოთ გამოგონილი ვითომდა ძველი ამბებით.

ჩვენ კაი ხანია ვიცოდით რომ ჩვენი პარტიის ყველა უკანონო შვილის ერთად-ერთი ადგილი კედიას ბანაკია...

⁂

რასაკვირველია, ჭორიკანულ პრესას არც მისი უმაღლესი შეფი ქარუმიძე ჩამორჩა და მის საკურთხევლის წინაშე შესაფერი მსხვერპლი მიაქვს. გაზეთი «კლდე» დიდი ხანია ამ მორევში შეტოპილია და თავის ცოდვებს ჩვენ გვაბრალებს. მან ახლა გამოაგორა მორიგი ჭორი, ვითომ ჩვენ ბოლშევიკებთან მოლაპარაკებას ვაწარმოებდეთ და საამისო დელეგატებიც გაგვეგზავნოს. სწორეთ ესაა—ჩემი შენ გითხარიო. ის თვითონ სწერდა რომ აწარმოებდა მოლაპარაკებას კომუნისტ შალვა ელიავასთან, ვეშაპელის გაზეთში მან მოსკოვს ერთგულება აღუთქვა და ეხლა კი ყველა ეს გადმოაყირავა, რომ ამით თავის თავი დაიფაროს. გვარიანი უხეში და გვიანი ხრიკია. სტამბოლის ცნობილი გმირი ემიგრაციას ჭკუას ასწავლის!..

⁂

ახლა საწყალი ი. გობეჩია შემოგვწყრა. მას ორლობეში გზა დაებნა, სპ. კედიას დაუჩოქა, იმ ორგანიზაციას, სადაც წინეთ იყო ქვადაგუნდა მიაყარა და ახლა პრეტენზიას აცხადებს—როგორ თუ ამ დიდ საქმეში ხელს არ მიწყობთო. მას თურმე უფიქრია ცენტრშიაც ვიქნები, მისგან ულუფასაც მივიღებ და იმავე დროს ამ ცენტრსაც დავანგრევ, მთავრობასაც დავშლი და ყველა ამათ ადგილზე მე და ჩემი ახალი შეფი წამოვსკუპდებითო. მის მადას ზომა აღარ ქონებია! პოლიტიკურ ნაბიჯებს აკეთებს, ხოლო ამ ნაბიჯების შედეგებს და მათ პასუხისმგებლობას თავის თავზე არ იღებს. სწორედ ახალი საემიგრანტო ფილოსოფიაა ყველა დაბნეულ ადამიანისათვის. ბ. გობეჩიას დაავიწყდა ქართული ბრძნული ანდაზა: «რაც მოგივა დავითაო—ყველა შენი თავითაო».

⁂

ნათქვამია ხარი ხართან დააბი, ან ზნეს იცვლის ან ფერსაო. რ. არსენიძე კარგა ხანია მიბმულია ჩვენს მოწინაამდეგე ბანაკთან, რომლის გვერდით ჩვენ გვებრძვის, ამიტომ რა გასაკვირალია ამ ბრძოლის ზნე-ხასიათი მათგან მიეღო და ჩვენს წინააღმდეგ აემუშავებია. ამ ათი წლის განდგომის ხანაში მხოლოდ ახლა შეეცადა ჩვენგან იდეიურათ გამიჯვნას და აქაც თავის მოკავშირეთა მეთოდებს ვერ განშორდა. პირადი გამოლაშქრება, ემიგრანტული ინსინუაციები, გამოგონებათა მთელი თაიგული—ყველა ეს თვისება ამშვენებს მის «ახალ გზას» (იხ. «სოც. აზრი» № 3-4), როგორათაც ამშვენებს ყველა სხვა მემარჯვენეთა ორგანოებს. ის იწყებს ნ. ჟორდანიას «ნაციონალური ფრონტის» გარჩევით და გადაჭრით აცხადებს «მოღალატეთ»; «რათ დასჭირდა მას თავის ადრინდელი რწმენის უკუგდება და სოციალიზმის დროშის და იდეოლოგიის ღალატი», კითხულობს კრიტიკოსი. ნ. ჟორდანიას წერილში კი ხაზგასმულია, რომ მისი დღევანდელი პოზიცია ძველის ძველია, ორმოცი წლის ისტორია აქვს და ამის დასამტკიცებლათ მოყვანილია შესაფერი საბუთები. ე. ი. «ადრინდელი რწმენა» და ახლანდელი ერთი და იგივეა და მაშასადამე ღალატზე ლაპარაკი ზედმეტია. რ. არსენიძე ამ საბუთებს მალავს, არც კი იხსენიებს და ისე ზეპირათ თავის ბრალდებას წამოისვრის. «ერი და დემოკრატია—ეს გახლავს ჩვენი ეროვნული ფორმულა». სწერს ის, ვითომდა ნ. ჟორდანიას წინააღმდეგ. ნამდვილათ კი ის იმეორებს უკანასკნელის შემდეგ სიტყვებს: ნაცია და დემოკრატია ამ ხაზის (ე. ი. ნ. ჟორდანიას) მთავარი საფეხურებია, რომელნიც ერთიმეორეს რიგ-რიგობით მისდევენ». ჟორდანია აყენებს ნაციონალურ საკითხს კონკრეტულ პირობებში, როცა ერს თავს ესხმიან და მას განადგურებას უქადიან. მისი კრიტიკოსი კი მას აწერს ვითომ ის განყენებულათ მსჯელობდეს, დროს და გარემოების გარეშე. მისი აზრით «ნაციონალური ფრონტი» ს.-დ. პარტიის პროგრამაა. ხოლო ნამდვილათ კი მისი ავტორი მას აყენებს სხვა პარტიებთან შეთანხმების პლათფორმათ. რაც შეეხება პარტიულ პროგრამას, არსენიძისაგან ჯერ ის არც გვინახავს, არც გაგვიგონია, ხოლო ნ. ჟორდანიასაგან კიდევაც გავიგონეთ, კიდევაც წავიკითხეთ და ეს არც ისე დიდი ხანია. ერთი სიტყვით, რასაც ის ჟორდანიას «ნაც. ფრონტზე» სწერს—ეს მისი საკუთარი ფანტაზიაა.

უეჭველია რ. არსენიძეს სურდა რაღაც თავისი პოლიტიკური რწმენა გამოერკვია და ჩვენთვის ეცნობებია, მაგრამ ყვითელი პრესის მეთოდებმა აიყოლია და მწვავე საკითხი ბურუსში გახვია. საკითხი კი ასეთია: ერის თავდაცვას ცნობილობთ და ამ ხაზზე აწყობთ ფრონტს სხვა პარტიებთან თუ კომუნისტებივით თავდაცვის პირობათ რეჟიმის საკითხს აყენებთ? ე. ი. ხალხი არსებობს რეჟიმისათვის, თუ რეჟიმი ხალხისათვის? როცა ამაზე ნათელ პასუხს მიიღებთ სადაო ხაზიც გამორკვეული იქნება.

ახლა ნიმუშები არსენიძის ჭორების: «ნ. ჟორდანიას გამაერთიანებელი პროგრამმა გახლავთ თვითონ... ნ. ჟორდანია». «დავა და მორიგება სწარმოებს (საერთო ფრონტში) უფრო არა იდეების, არამედ იმ ნივთიერი პირობების გამო, რომელიც მთავარ ქვაკუთხედათ მოსჩანს დღემდე საერთო ფრონტის» და სხ. ყოვლად მყრალი ინსინუაციები, რომლისამდე ჯერ არ ჩამოქვეითებულა არც ერთი ჩვენი მოწინააღმდეგე. ფრონტის სასახელოთ უნდა ითქვას რომ «ნივთიერი პირობების» გამო არასოდეს არც დავა, არც განხეთქილება, არც შერიგება თუ განდგომა არ ყოფილა, გამონაკლისია ერთათ-ერთი გობეჩია, რომელსაც არსენიძის ორგანო იცავს.

ეს უებარი, კრიტიკოსი ჩვენ კი არა თავის თავსაც ცილს სწამებს. ის აცხადებს: «თავიდანვე გარეთ ვიდექით, ფრონტში არ შევდიოდით». ნამდვილათ კი არა თუ შედიოდა, ფრონტის ორგანოსაც კი რედაქტორობდა სტამბოლში («თავისუფალი საქართველო»). მაშასადამე, სწორეთ ის შედიოდა თავიდანვე, ხოლო რამოდენიმე წლის შემდეგ წავიდა, რატომ? იყო რამე იდეიური მოსაზრება თუ «ნავთიერი პირობების გამო»? დროა კი ესეც გამოირკვეს.

შეპრესბ.

დ. სალირაშვილს და კომ—ას

ტი პილლონ ღრიანი, მილი მეი.
პუშკინი.

ვიცოდი რომ ზოგი ჩემი მოწინააღმდეგე ხელგაშვერილი დადიოდა და ნაცნობს თუ უცნობს ჩემს გასაწბილებელ რასმეს შესთხოვდა. და შესთხოვდა ისეთი სისაცოდავით რომ ღმერთი, რჯული რომ მქონოდა რამე მე თვითონ მივცემდი. რაკი სინამდვილეში ვერაფერი აღმოაჩინეს იწყეს სიცრუის თხზვა და ჭორების კრეფა. ამ მხრით, როგორც მოსალოდნელი იყო, ყველას გადააჭარბა ჩვენმა დიაკონმა შ. ამირეჯიბმა, რომელსაც ცალ ხელში სამოციქულო უჭირავს, ხოლო მეორეში სიცრუის და ცილისწამების წიგნი. მან მიძღვნა ორი ვრცელი წერილი მთიელ ფაშისტების «კავკაზ»-ში, აღსავსე ყოვლად უტიფარი ცილისწამებით, რომელშიდაც გარდა ჩემი სახელისა და გვარისა, არც ერთი სტრიქონი მართალი არ არის. ეს სანაქებო ხელობა, როგორც სჩანს, ძლიერ შეხარბებია შ. ქარუმიძის აბლაკატს დავით სალირაშვილს, ანუ ღენერალ სალირაშვილს, როგორც მას ზოგიერთები ეძახიან და ამას კიდევ ქართველ ფაშისტების გაზეთის მთელი მეოთხედი ჩემი ლანძღვა-გინებით და ათასგვარი ინსინუაციებით აუჭრელებია. ხარი ხართან დააბი ან ზნეს იცვლის, ან ფერსაო, ნათქვამია. სალირაშვილს, როგორც სჩანს, ფერიც უცვლია და ზნეც.

არსებითად კამათი ამ ვაჟბატონებთან, რა თქმა უნდა, ზედმეტი და უადგილოა. სულ ერთია—«არ გათეთრდება ყორანი, რაც უნდა ხეხო ქვიშითა». მარა პირად გამოლაშქრებაზე კი ერთხელ და უკანასკნელად რამდენიმე ტკბილი სიტყვა მაინც უნდა უთხრა.

თავის გრძელ წერილს სალირაშვილი იწყებს იმ უტიფარი განცხადებით რომ ვითომ საქართველოში ბოლშევიკების შემოსვლის შემდეგ მე ჩემი საქციელით ვიწვევდი აღშფოთებას და სილ. ჯიბლაძე ისე იყო გაბრაზებული ჩემზე, რომ დანახვაც კი არ უნდოდა თურმე. საიდან იცის ყოველივე ეს ბ. სალირაშვილმა? მე და ის ხომ იმ ხანებში ერთმანეთს არსად შევხვედრივართ!

17 მარტს დაეცა ბათუმი. ისე აფორიაქებული იყო ყველაფერი რომ აპრილის პირველ რიცხვებში ძლივს ჩავედი თფილისში. 14 აპრილს მოხდა თფილისში პირველი დაჭერა. დაიჭირეს 14 ჩვენი ამხანაგი და მათ შორის მეც. სალირაშვილი აქ არ ყოფილა. რამდენიმე თვის ჩეკას სარდაფში ყოფნისა გაანთავისუფლეს ყველა, ხოლო მე და ალ. დგებუაძე გადაგვაგზავნეს მეტეხში. მადლობა ღმერთს რომ აქ არიან ის პირები, რომლებიც ჩემთან ისხდენ როგორც ჩეკაში, ისე მეტეხში—(ვლ. მგელაძე და სხ. და სხვა პარ. წევრნიც). მეტეხში იმ დროს ძალიან ცოტა იყვნენ ე. წ. პოლიტიკურები. რამდენიმე კვირის შემდეგ კი ყველა მაზრებიდან ჩამოიყვანეს დაჭერილები და უკვე ათას კაცამდე მოიყარეს თავი. თითქმის ყველა ჩვენი ამხანაგები—მთავრობის წევრნი, ქალაქის, ერობის, გვარდიის, პარტიის და კოოპერატივების ხელმძღვანელნი. სალირაშვილი არც ამათში ყოფილა. რამდენიმე თვის შემდეგ ბევრი ამათგანი გაანთავისუფლეს, ხოლო 32 კაცი და მათ შორის მეც, გამოყვეს და ცალკე კამერაში მოგვათავსეს, როგორც უფრო «დამნაშავენი». სალირაშვილი არც აქ ყოფილა. თუ რა როლი ითამაშა ამ კამერამ იმ დროის ყოველი მხრივ აფორიაქებულ ცხოვრების სათანადო კალაპოტში ჩასაყენებლად, საერთო შეხედულების ჩამოყალიბება-განმტკიცებაში და მისთვის სასურველი მიმართულების მიცემაში—ამის შესახებ, ალბათ, არა ერთი და ორი წერილი დაიწერება თავის დროზე. ამ ხელათ ვიტყვი მხოლოდ რომ პირველი მოხსენება, რომლის შესახებ კამათი მთელი კვირა გაგრძელდა და დასრულდა ცნობილი რეზოლიუციით, რომელიც მოითხოვდა პარტიის არარეგალურ მუშაობაზე გადაყვანას და რომელიც მაშინდელმა ხელმძღვანელობამ გარეთ უცვლელად მიიღო, ეს იყო ჩემი მოხსენება—«მომენტი და ჩვენი ტაქტიკა».

მეტეხში მე ავად გავხდი ტიფით და როცა ფეხზე დავდექი გარეთ მყოფ ამხანაგების მეცადინეობით ციხიდან გამომიშვეს და სოფელში წასვლის ნება დამრთეს. იმავე დღესვე, საღამოს მატარებლით, სოფელში გავემგზავრე. დილით ადრე ლანჩხუთში ჩავედი, გადმოვდგი თუ არა ფეხი ბაქანზე—იქვე დამატყვევა ჩეკის ადგილობრივმა აგენტმა და სოფლის მაგიერ პირდაპირ ოზურგეთის ციხეში გამგზავნა. კიდევ მადლობა ღმერთს რომ აქ არიან ისინი, ვინც იმ დროს ოზურგეთის ციხეში ჩემთან იჯდა (გრ. ცინცაძე და სხ.) რამდენიმე თვის შემდეგ გამანთავისუფლეს გურიიდგან გადასახლებით. დავბრუნდი თფილისში. აქ ნება დამრთეს ქალაქში დარჩენის, მარა რამდენიმე კვირის შემდეგ ისევ მომაკითხეს დასაჭერად, მარა ახლა უკვე სახლში აღარ ვათევდი ღამეს და ამის შემდეგ კი სულ არალეგალურად ვცხოვრობდი, სანამ წამოსვლა მოეწყობოდა, რაც არც ისე ძნელი იყო 1922 წ. როგორც ვხედავთ დროც კი აღარ მქონდა რომ რაიმე ისეთი «საქციელი» გამომეჩინა, რომელსაც შეეძლო ვისმეს «აღშფოთება» გამოეწვია. და თუ როგორ გაანადგურეს ჩემი ოჯახი ამის მთხრობელიც ბევრია აქ შემდეგ ჩამოსულებთა შორის.

სულ ახალ ჩამოსული ვიყავი უცხოეთში, რომ ჰამბურგში მოხდა მეორე ინტერნაციონალის კონგრესი და აქაურმა ხელმძღვანელობამ დელეგატის ერთი მანდატი მე გადმომცა და კიდევაც დავესწარი კონგრესს. და რომ ისეთი რამ ყოფილიყო, რასაც სალირაშვილი ასე გაუწითლებლად მოუთხრობს თავის ფაშისტ მკითხველებს—განა ეს არ ეცოდინებოდა აქაურ ხელმძღვანელებს და განა ასეთ კაცს ჩამოსვლის უმალვე დელეგატის მანდატს მისცემდენ!

ამხ. სილ. ჯიბლაძის ჩემზე «გაბრაზების» ისტორია შეთხზა კომუნისტების ჩექმა-ტლაკია პ. გელეიშვილმა თფილისის «ახალ გზა»-ში, ვითომდა საპასუხოთ იმ წერილებისა, რომელიც მის შესახებ აქაურ «ბრძოლა»-ში დაიბეჭდა. მე დაუმტკიცე მას («ბრძ.» № 31-32) რომ ეს იყო მის მიერ მოჭორილი ამბავი. მან ხმა ჩაიკმინდა, მარა ახლა მას ხელი წაავლო სალირაშვილმა და არც კი რცხვენია ისარგებლოს ამ ბინძური წყაროდან და თან იმორალისტოს კიდეც, თუმცა ის მორალისტობს მაშინ როცა საქმე ეხება მის დღევანდელ მეგობრებს—რ. მკურნალს, შ. ქარუმიძეს, კიტიროს ნაკაშიძეს და სხ.

სალირაშვილი წარბ-შეუხრელად აცხადებს რომ მე მას ნ. ჟორდანიას სათქმელად რაღაცაები დავავალე. ასე წარმოიდგინეთ «ვეხვეწებოდი» კიდეც თურმე! საბრალო ჩიტი-რეკია «ღენერალი»! ყველაფერს კადრულობს რომ ახალ პატრონებს თავი დიდ ვინმეთ მოაჩვენოს! რა დიდი გავლენის და ავტორიტეტის კაცი ის იყო რომ მე მას «შევხვეწებოდი»?! ხომ ყველამ იცის რომ მისი გავლენა ჩვენს წრეებში ისე ფართო იყო, რომ რწყილიც კი გადახტებოდა!

როგორ შეიძლება სალირაშვილს ძველი ამბავი დაუჯეროთ, როცა ის გუშინდელი, მის მიერვე დაწერილი და დაბეჭდილი წერილის შესახებაც კი ურცხვად სტყუის. ის სწერს—ვითომ ჩვენ მას ის უკიჟინეთ რომ მან «მოწინააღმდეგე ორგანო» აირჩია თავის წერილის დასაბეჭდათ და თავს იმართლებს—ეს არ დაბეჭდავდა, იმას არ ეცალა და აბა სად უნდა დამებეჭდაო. ჩვენ უკიჟინეთ მას არა ეს, არამედ მისი მიმართვა «ორნატი»-სადმი. ის სწერდა:—«ეს ერთად-ერთი ბეჭდვითი ორგანოა, სადაც ამ წერილის მოთავსება ჩემთვის უფრო მისაღებია»-ო. აი ეს «ერთად-ერთი» და ეს «უფრო მისაღები»—სავსებით ნათელყოფს სალირაშვილის დღევანდელ გონებრივ და ზნეობრივ დონე-სიმაღლეს და რამდენიც არ უნდა იჩხირკედელაოს ახლა იმის შესახებ—«თუ რამდენათ დასაშვებია მოწინააღმდეგე ბანაკის ორგანოში წერა» და სხ. ამ თავის სიდუხჭირეს ველარ დაფარავს.

«ღენერალი» სალირაშვილი ამითაც არ კმაყოფილდება და ის ძველი რომის სენატორის ამბიციით «უაპელაციოთ» აცხადებს: «ემიგრაციაში გრ. ურატაძის ერთი ხსენებაც კი ყველგან, ყოველთვის და ყველა წრეში ზიზღს იწვევს»-ო. ყოველთვის და ყველა წრეში? იქნებ მაშინაც როცა თქვენ ჩამოდით აქ, მომნახეთ სოფელში და მთელი საათების განმავლობაში ვინ იცის, რაზედ არ მელაპარაკეთ. ჩვენი მუსაიფი ხომ მესამე პირის თანადასწრებით და მონაწილეობით მოხდა და რომ მე სალირაშვილის მორალის ვიყო და ის გამოვაქვეყნო ის ძალიან გაწითლდებოდა, თუმცა აღარ ვფიქრობ რომ მას კიდევ შერჩენოდეს გაწითლების უნარი. ან იქნებ მაშინ, როცა პარიზის ორგანიზაციაში თვით გაანჩხლებული ფრაქციული ბრძოლის დროსაც კი, სამივე დაჯგუფებამ ერთხმად ამირჩია კომიტეტის თავმჯდომარედ და რაკი ვერც ერთ სხვა კანდიტატზე ვერ შეთანხმდენ მევე მომანდვეს კომიტეტის შედგენა, რაც იქვე შევადგინე და კრებამაც ერთხმად დაადასტურა. ან და შეიძლება მაშინ, როცა იმ წრემ, რომელშიდაც მე და ის ვიყავით ერთხმად დამასახელა კონფერენციის თავმჯდომარეთ. ან იქნებ ახლა, როცა მთელი რიგი, უაღრესად საპასუხისმგებლო დავალება მოვალეობანი მაკისრია. როგორც ვხედავთ «ყველა წრეში და ყოველთვის» არ ყოფილა ჩემდამი «ზიზღი»! «ზიზღი» ჩემ მიმართ, ალბად, არსებობს იმ წრეში, სადაც ბ. სალირაშვილი ფართა-ფურთობს, მარა ეს «ზიზღი» ჩემთვის უფრო ძვირფასია. ვინემ ის გუნდრუკი, რომელსაც მას უკმევენ და რომლის სურნელებით, როგორც ეტყობა, ის ასე დამთვრალა. მე არ ვეკუთვნი ასეთებს. ვდგევარ იქ სადაც ვიდექი და ჩემი სუსტი ძალღონით მონაწილეობას ვიღებ იმ უამრავი მტრების მოგერებაში, რომლებიც ასე დაუმსახურებლად დაგვეხვია და ასე უმართებულოდ ლამობენ ჩვენი წარსულის, აწმყოს და მომავლის განადგურება-განიავებას. და თუ ამ ბრძოლაში მე მათ «ზიზღს» დავიმსახურებ—მით უკეთესი ჩემთვის. ამირეჯიბ-ქარუმიძეების გულის მოსაგებად ერთ ცვარ წყალსაც არ დავღვრი. ეს როლი უცილოდ და უწილოდ სალირაშვილებისათვის დაგვილოცნია...

დასასრულ ბ. სალირაშვილს, მისი ახალი პატრონების საყურადღებოდ, უნდა მოვაგონო მისი წინანდელი წერილის ერთი ადგილი იმ ყალბი ჩერვონცების შესახებ, რომლის მკეთებლებთან ერთად ის ახლა ჩვენ ასე წაკაპიწებული გვებრძვის.

«ბრძოლა»-ს № 29—30-ში სალირაშვილი ეკამათება კომუნისტებს ყალბი ჩერვონცების ისტორიის გამო და სხვათა შორის სწერს: «იქნებ მთელი ეს ყალბი ჩერვონცები წინეთ გამოზომილი და გამოანგარიშებულია მათ მიერ? ამ საქმეს რომ პროვოკაციის სუნი უდის ამას გვაფიქრებინებს ზოგიერთი მომენტები. პროვოკაცია ხომ ბოლშევიკების «მუშაობის» სისტემაში შედის» და სხ. ასე სწერდა გუშინ? დღეს კი ამ «წინეთ გამოზომილი და გამოანგარიშებული» ყალბი ჩერვონცების მკეთებლებთან ხელი-ხელ გადადებული არალ-თარალეს გაიძახის ბერლინის ქუჩებში და, ალბად, ასევე «გამოზომილად და გამოანგარიშებულად» გვებრძვიან ახლა ჩვენ.

უნდა ვიფიქროთ რომ ერთი ვინმე მანდილოსანი ახლაც აღმოჩნდება ბერლინში, რომელიც ეტყვის სალირაშვილს: «ბატონო დავით, ძალიან კარგად მოიქეცით, რომ ასეთი წერილი დასტამბეთ»-ო...

გრ. ურატაძე.

პარიზის ქართული კოლონია

კვირას, 6 ოქტომბერს, შესდგა პარიზის ქართული კოლონიის საზოგადო კრება.

კრება გახსნა თავმჯ. დ. სხირტლაძემ, აუწყა დამსწრეთ კოლონიის ორი წევრის ალ. მდივანის და ჯოტო შერვაშიძის გარდაცვალება და სთხოვა კრებას მათი ხსოვნისათვის ფეხზე ადგომით პატივი ეცათ. წაკითხულ იქნა წინა კრების ოქმი, რომელიც სათანადო შესწორებით, დამატებით და განცხადებით დამტკიცებულ იქნა. შემდეგ თავმჯდომარე დ. სხირტლაძე აკეთებს მოხსენებას შექმნილ მდგომარეობის შესახებ. ეს შეეხება იმ ორგანოს და მის მეთაურებს, რომელსაც ზოგიერთები ლტოლვილთა საბჭოს ეძახიან. მთელი საათის განმავლობაში ბ-ნ სხირტლაძე მოუთხრობდა კრებას იმ უღირს და დასაგმობ კომბინაციებზე, რომელსაც ეს კომპანია ამზადებდა ჩვენს წინააღმდეგ. რამდენი თაღლითობა, რამდენი სიცრუე, რამდენი სიყალბე თურმე მათ ჩაუდენიათ ჩვენს წინააღმდეგ ამ საბჭოს გარშემო ატეხილ დავის დროს! ეს ვაჟბატონები ყველა კრებებზე, თუ თავიანთ გამოცემებში ნიანგის ცრემლებს ღვრიან ემიგრაციის და ემიგრანტების მდგომარეობაზე და თურმე ნუ იტყვით, ყოველივე ამის ქვეშ იმალებოდა მათი ტლანქი ეგოისტური პირადი და ჯგუფური ამბიციები. ბ. სხირტლაძის მოხსენებიდან საზოგადო კრებისათვის ცხადზე უცხადესი გახდა თუ ვინ, რა ჯურის და ინტერესების მაღმერთებელია ის ხალხი, რომელიც დღეს ამ უკანონო საბჭოს წევრად თვლიან თავს და რა ფასი და ღირებულება აქვს მათ მოთქმა-გოდებას და ვითომდა თავის დადებას ემიგრაციის საჭიროებისათვის.

ადგილი ნებას არ გვაძლევს მოვიყვანოთ ვრცლად ბ. სხირტლაძის მოხსენების შინაარსი, მარა მისი ზოგიერთი ადგილების გაცნობა კი ზედმეტი არ იქნება ჩვენი მკითხველისათვის.

როცა წარსულ კრებაზე ეს ვითომდა საბჭო არჩეული იქნა ისეთი ხმების რაოდენობით, რომელიც დამსწრეთა მესამედსაც კი არ შეადგენდა—გამგეობას ეს არჩევნები არ დაუმტკიცებია როგორც უკანონო და აი გამართულა სხვადასხვა კაფეებში მთელი რიგი თათბირებისა თუ როგორ აქციონ უკანონო არჩევნები კანონიერად და როგორ «გაგვაცურონ» ჩვენ. საინტერესოა ამ თათბირების ზოგი მტრიხები, თუ შეიძლება ასე ითქვას. მაგალ. ერთ-ერთ ასეთ თათბირზე სპ. კედიას უკითხავს ბ. სხირტლაძისათვის—როგორ ფიქრობთ ბ. დავით, ვინ უნდა იქნეს ამ საბჭოს თავმჯდომარე. ბ. სხირტლაძეს უპასუხია—რასაკვირველია ბ. ელჩი ჩხენკელიო. ამაზე კედიას უპასუხია—თუ ასეა მე აღარ შემოვალ საბჭოში და ცხაკაიას გამოვგზავნიო. როგორც ხედავთ კედიას ემიგრაციის და მისი ინტერესების დაცვა კი არ აინტერესებს, არამედ პოსტი—თავმჯდომარეობა და როცა გაიგო რომ ამის შანსები ცოტაა ამბობს: —აბა მე აღარ შემოვალ, ცხაკაიას გამოვგზავნიო. მიუხედავად ამისა ის მაინც შევიდა «საბჭოში» და როცა ამით გაკვირვებულ სხირტლაძეს მისთვის უთქვია—ეს საბჭო ხომ უნდა დავშალოთ და რატომ შენ არ მოერიდე მის წევრობასო—კედიას უპასუხია:—რა უნდა მექნა, ცხაკაიამ უარი სთქვაო. როდესაც «საბჭოს» წევრები დარწმუნებულან რომ გამგეობის საშვალებით ველარ შესძლებდენ ამ უკანონო არჩევნების დამტკიცებას დაუწყიათ დამოუკიდებლად, ჩუმად, გამგეობის და მის თავმჯდომრის ზურგს უკან მოქმედება, მარა ამისთვის საჭირო იყო პირველ ყოვლისა არჩევნების ოქმი. ამიტომ ჯერ უთხოვიათ გამგეობისათვის მას ეს ოქმი დაემტკიცებია და არჩევნები კანონიერად ეცნო. როცა ეს აღარ მოხერხდა თავმჯდომარისათვის მოუთხოვიათ ოქმის ასლი თუ გინდ დაუმტკიცებელი. თავმჯდომარეს განუცხადებია მათთვის რომ ის მისცემს მათ ოქმის ასლს, მარა წარწერით რომ ოქმი დაუმტკიცებელია და არჩევნები უკანონო. ასეთი რამ აბარად გამოადგებოდათ და აი იწყება «შორაპნული ხრიკები». ერთი მხრით თავმჯდომარეს გამუდმებით სთხოვენ რომ მან ოქმის ასლს ასეთი წარწერა არ გაუკეთოს. მეორე მხრით მასთან მიდის გრ. ცხაკაია და ეუბნება: «ბ. დავით! მე გავიგე რომ თქვენ გინდათ მისცეთ ჩვენებს ოქმის ასლი. ამის უფლება თქვენ არა გაქვთ. ოქმი დაუმტკიცებელია და სანამ ის არ დამტკიცებულა მისი ასლის გაცემა შეუძლებელია. უმჯობესია თქვენ მისცეთ მათ უბრალო «სპრავკა», რომ ამ და ამ კრებაზე საბჭოს წევრებად არჩეულ იქნა ეს და ეს პირებიო». ბ. სხირტლაძე მიმხვდარა ამ ოინებს, მადლობა უთქვია რჩევისთვის და უარი განუცხადებია ასეთი «სპრავკის» მიცემაზე.

არა ნაკლებ საინტეოესოა ისიც თუ როგორ უნდა გაენაწილებიათ თურმე ის უმრავლესობა, რომელიც მათ სურდათ მიეღოთ. ერთ-ერთ თათბირზე კაფეში ადგილები გაუნაწილებიათ ისე, რომ ერთ ამ ბნელ კამპანიის მეთაურს იოს. გობეჩიას აღარაფერი მოსწევია; როცა ეს გამორკვეულა ის გულმოსული წამომხტარა, დამჯდარა გაბუტული კუთხეში და დამუქრებია: მე იმათ გამოუცხადე ბრძოლა, ასევე გამოგიცხადებთ თქვენო. მარა ბ. გობეჩიას სასიხარულოთ ამ ბრძოლამდე საქმე აღარ მისულა, რადგან ეს უბადრუკი საბჭო არც გამგეობამ დაამტკიცა, არც იმ ოფიციალურ წრეებმა იცნეს, რომელთაც მათ მიმართეს და ასე გავიდა ის ფორმალური სამი თვე, რომელიც საჭიროა ასეთი არჩევნების დასამტკიცებლად და ამ რიგად მორალურად მკვდარი «საბჭო» ფორმალურადაც მოკვდა.

კიდევ ბევრი რამ საინტერესო გამოაშკარავდა ამ რაინდების მოქმედების კულისებიდან, მარა ადგილის უქონლობის გამო აქ უნდა შევჩერდეთ.

მოხსენების შემდეგ ილაპარაკა პირადი განცხადების გამო ბ. ცომაიამ. შემდეგ ბ. იოს. გობეჩიამ, მარა, რა ილაპარაკა ვერას გეტყვით, რადგან ვერავინ გაიგო თუ რაზე ლაპარაკობდა და რა უნდოდა ეთქვა, გარდა იმისა, რომ გვიმტკიცებდა რომ ის ქართველია, ქართველობს, როგორც ქართველი, კიდევ ქართველი და სულ ქართველი. ასე აწვალა კრება 50 წ. და შემდეგ აღარ დაასრულებინეს და მისმა სიტყვამ თქვენი ჭირი წაიღო.

როცა «საბჭოს» მომხრეებმა შეატყვეს რომ უმრავლესობა კრებისა მათ მხარეზე არ იყო მიმართეს ობსტრუქციას და აყალ-მაყალს და კრება ისე დაიხურა რომ ველარ მოასწრო დადგენილების მიღება და დაიხურა თავმჯდომარეს განცხადებით რომ საბჭო უკვე გაუქმებულია და მისი მოგვარების საქმეს თვით გამგეობა იკისრებს...

დამსწრე.

Arpajon— Imprimerie de *La Gazettede Seine-et-Oise.*

Le Gérant : René Toussaint.